

Psychiatra Danubina is cited/ abstracted in Excerpta Medica (EMBASE), Psychological Abstracts/ PsycINFO, Chemical Abstracts, MEDLINE/ PubMed, EBSCO, Cambridge Scientific Abstracts/Social Services Abstracts, Science Citation Index Expanded (SciSearch), Social Sciences Citation Index, Social SciSearch, Journal Citation Reports/ Social Sciences Edition, Journal Citation Reports/ Science Edition, SCOPUS, BioMedWorld.com, Research Alert, Google Scholar, HRCÁK, Current Contents - Social and Behavioral Sciences, Web of Science (WoS).

Psychiatra Danubina (ISSN 0353-5053) is published quarterly by Medicinska naklada, Cankarova 13, 10000 Zagreb, Croatia; Pro Mente d.o.o., 10000 Zagreb, Croatia.

The cost of a yearly subscription to the journal is € 50.00 for institutions, € 40.00 for individual subscribers and € 30.00 for students - the prices are without postage. (Payments in other currencies will be accepted on the basis of the official currency exchange rates). Advertising enquiries, correspondence and copy requests should be addressed to Prof. Miro Jakovljević, Psychiatric University Clinic, KBC Zagreb, Kišpatičeva 12, HR-10000 Zagreb, Croatia (tel: +385 1 23-88-394; tel/fax: +385 1 23-88-329).

E-mail: psychiatra.danubina@gmail.com

All advertising material is expected to conform to ethical and medical standards. No responsibility is assumed by the publisher for any injury and/or damage to persons or property as a matter of products liability, negligence or otherwise, or from any use or operation of any methods, products, instructions or ideas contained in the material herein. Because of the rapid advances in the medical sciences, the Publisher recommends that independent verification of diagnosis and drug dosages should be made. Discussion, views and recommendations as to medical procedures, choice of drugs and drug dosages are the responsibility of the authors.

©2018 MEDICINSKA NAKLADA Zagreb, Cankarova 13, Croatia;

FACULTAS MEDICA UNIVERSITATIS STUDIORUM ZAGRABIENSIS, Zagreb, Croatia;

PRO MENTE d.o.o., Zagreb on the behalf of the Danube Psychiatric Association.

Tel/fax: +385 1 37-79-444;

Website: www.medicinskanaklada.hr

E-mail: pzmaic@medicinskanaklada.hr

All rights reserved. It is a condition of publication that manuscripts submitted to this journal have not been published and will not be simultaneously submitted or published elsewhere. By submitting a manuscript, the authors agree that the copyright for their article is transferred to the Publisher if and when the article is accepted for publication. No part of this publication may be reproduced, stored in retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the Publisher.

Printed in Croatia.

Publication of the journal is supported by the Croatian Ministry of Science, Education and Sport.

IMPACT FACTOR: 1.232

25. međunarodni simpozij

Religija i politika

20.-21. travnja 2018.
Islamski centar u Zagrebu

CONTENTS

UVODNIK	75
CURRICULUM VITAE	78
ABSTRACTS	
<i>Ida Alić</i> : ISLAM I LJUDSKA PRAVA.....	98
<i>Sead Alić</i> : HIJERARHIJA I SVJETLOST	98
<i>Augustin Bašić</i> : RELIGIJE I IDENTITET	99
<i>Marko Bonifačić</i> : PRESUDA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA LAUTSI PROTIV ITALIJE - RAZRJEŠENJE KONTROVERZE OKO RELIGIJSKE SIMBOLIKE ILI MOŽDA ZAMKA?	99
<i>Nermin Botonjić</i> : RELIGIJA U SLUŽBI IZVORA LEGITIMITETA ZA POLITI KO DJELOVANJE	99
<i>Mustafa Cerić</i> : KRITIKA ISTE POLITIKE	100
<i>Ivan Zvonimir Čičak</i> : LJUDSKA PRAVA U PROCIJEPU IZMEĐU RELIGIJE I POLITIKE	100
<i>Šaćir Filandra</i> : POLITIZACIJA RELIGIJE U POSTSOCIJALISTI KIM DRUŠTVIMA.....	101
<i>Muhamed Filipović</i> : ODNOS IZMEĐU TRANSENDENTNOG I SVJETSKOG.....	101
<i>Nikica Gabrić & Tija Žarković Palijan</i> : ŠTO JE ZAJEDNI KO VOĐAMA U POLITICI I RELIGIJI?	102
<i>Goran Goldberger</i> : MEDIJSKA REPREZENTACIJA IZGRADNJE ISLAMSKOG CENTRA U RIJECI: OD SLU AJA DO ZNA AJA	103
<i>Safvet Halilović</i> : ISLAMSKA TRADICIJA BOŠNJAKA KAO ŠTIT OD EKSTREMNIH SEKTAŠKO-POLITI KIH TUMA ENJA ISLAMA	103
<i>Aziz Hasanović</i> : RELIGIJSKE ZAJEDNICE PRED IZAZOVIMA SADAŠNJICE.....	104
<i>Miro Jakovljević & Zoran Tomić</i> : PSIHOKULTURA, RELIGIJA I POLITIKA IZ PERSPEKTIVE EMPATIJSKE CIVILIZACIJE I GLOBALNOG MENTLANOG ZDRAVLJA	104
<i>Ana Jerković</i> : KOZMOPOLITIZAM KAO PARADIGMA ZA NOVU SVJETOVNU I DUHOVNU VLAST	105
<i>Jozo Kolobarić</i> : POLITIKA I RELIGIJA: POLITIZACIJA I POLITEIZACIJA MONOTEISTI KOG BOGA.....	106
<i>Ivica Kostović</i> : MOZAK OVJEKA: UMREŽEN ZA POLITIKU.....	106
<i>Ivan Kraljević</i> : SUODNOS RELIGIJE I POLITIKE U PASTORALNIM PUTOVANJIMA PAPE FRANJE I.	107
<i>Josip Kregar</i> : U ŠTO VJERUJU POLITI ARI	107
<i>Asim Kurjak</i> : RELIGIJA I POLITIKA O LJUDSKOJ REPRODUKCIJI.....	108
<i>Senadin Lavić</i> : DRUŠTVENO-ZNANSTVENA SLIKA SVIJETA I FUNDACIONALISTI KA EPISTEMIKA.....	108
<i>Slaven Letica</i> : UPOTREBA I ZLOUPOTREBA BOGA U SUVREMENOJ HRVATSKOJ POLITICI	109
<i>Ivan Markešić</i> : ULOGA ISLAMA, KATOLI ANSTVA, PRAVOSLAVLJA I ŽIDOVSTVA U OBLIKOVANJU POLITI KIH ZBIVANJA U BOSNI I HERCEGOVINI?	110
<i>Amir Muzur & Iva Rinčić</i> : BIOETIKA I KATOLI KA CRKVA: PRI A O JEDNOM GLOBALNOM POLITI KOM PROJEKTU	110
<i>Faiz Sheikh</i> : MIXING RELIGION AND POLITICS BEYOND THE STATE: THE CASE OF ISLAM IN INTERNATIONAL RELATIONS	110
<i>Velimir Srića</i> : DIGITALNI IZAZOVI ODNOSA RELIGIJE I POLITIKE.....	111
<i>Ivan Šestak</i> : ZABORAV I ELIMINACIJA RELIGIOZNOGA U OSOBNOM I JAVNOM ŽIVOTU.....	111
<i>Jure Zečević Božić</i> : ODGOJ I OSPOSOBLJAVANJE ZA POŠTIVANJE PRAVA NA RAZLI ITE SVJETONAZORE I UMIJEĆE DIJALOGA KAO PREDUVJET KONSTRUKTIVNOG SUŽIVOTA U PLURALNOM DRUŠTVU.....	112
<i>Muamer Zukorlić</i> : RELIGIJA I POLITIKA IZMEĐU KOLABORACIJE I ANTAGONIZMA.....	112
<i>Miomir Žužul</i> : RELIGIJA I POLITIKA NA PRIMJERU SUVERENOG MALTESKOG REDA SVETOG IVANA	113

Religija i politika - zašto smo organizirali simpozij na ovu temu?

Problematika religije i politike otvara niz pitanja. Ovo kompleksno područje bavi se odnosom institucija koje su strukturno neovisne jedna od druge. Religija i politika bave se s dvjema sferama aktivnosti u životu istih ljudi. Građani koji pripadaju vjerskim skupinama također su i članovi sekularnog društva, a ova dvojna povezanost stvara komplikacije. Vjerska uvjerenja imaju moralne i društvene implikacije, a prikladno je ljudima vjere izraziti ih kroz svoje građansko djelovanje u političkom poretku.

injenica da su etička uvjerenja ukorijenjena u religiji ne diskvalificira ih iz političkog područja. Međutim, na koji način bi ista trebala biti predstavljena u javnoj sferi, teško je, suptilno i kontroverzno pitanje. Etička uvjerenja i socijalne politike utemeljene na vjeri nemaju svjetovnu vrijednost samo zato što njihovi eksponenti smatraju da su autorizirani njihovim posebnim sustavom vjerovanja.

Većina biračkog tijela mora biti uvjerenjena u termine kojima im se obraća. Budući da je populacija religiozno različita, a mnogi ne priznaju nikakvu religiju ili preferiraju eksplicitnu svjetovnu orijentaciju, vjerska moralna i društvena uvjerenja trebaju biti izražena u terminima prihvatljivima najširoj mogućoj publici.

U idealnom slučaju, o socijalnim politikama se ne bi trebalo raspravljati na strogo religijskim osnovama svojstvima određenoj denominaciji ili vjeri. Umjesto toga, razlozi bi se trebali navoditi u odgovarajućim moralnim, društvenim i političkim terminima, koji imaju temelj u fundamentalnim nacionalnim tradicijama i vrijednostima. Obraćanje bi trebalo biti nešto što živi u hrvatskoj povijesti i kulturi, ali ne ovisi o njegovoj valjanosti u određenom religijskom vjerovanju, crkvi ili tradiciji.

Pretpostavimo da netko kaže: "Ako neki od vas vjernika vjeruje da je pobačaj pogrešan, u redu. Nemojte raditi pobačaj. Ali nemojte pokušavati nametnuti svoja uvjerenja nama drugima donošenjem zakona koji to zabranjuju." I uvidi i nedoumice su isprepleteni u ovom iskazu. Nekoliko kratkih komentara može možda pomoći u razjašnjavanju ovog pitanja u kontekstu problema religije i politike općenito.

- Svi pokušaji *donošenja zakona* su nastojanja da se nametnu uvjerenja nekih svima. Legitimno je za bilo koju skupinu ljudi da pokušaju donijeti zakon, ako vjeruju da će isti promicati opće dobro. U tom smislu, ovo je prikladno za vjernike koji su toliko skloni da donesu zakone kojim će pobačaj postati ilegalan, ali ne zbog toga što se pobačaj smatra moralno pogrešnim prema specifičnim religijskim doktrinama kojih se oni drže. Oni bi trebali nastojati zabraniti pobačaj zato jer bi to bilo mudro i dobro učiniti u smislu vrijednosti prisutnih u moralnim i kulturnim tradicijama nacije. Moralni argumenti u korist određene politike su legitimni, no koliko god je to moguće, bolje je da se temelje na obraćanju 'javnom umu', a ne na načelima određenog religijskog uvjerenja ili teologije. 'Javni um' podrazumijeva sve načine otkrivanja moralnih istina dostupnih svim građanima kao nasljednicima općeg skupa načela i normi koji prebivaju u hrvatskoj povijesti, tradiciji i kulturi. Na primjer, moralni argument u prilog legalizacije pobačaja u ranoj fazi trudnoće ovisi o razlikama između fetusa i potpuno formirane osobe. A to su velike razlike i neizbježne kontroverze. Ova razlika u kontekstu političke rasprave, a koja uključuje građane brojnih različitih vjerskih i svjetovnih uvjerenja, u idealnom se slučaju ne bi trebala oslanjati na autoritet nekog specifičnog religijskog teksta, institucije ili autoriteta kao takvog. Umjesto toga, razlikovanje između potencijalne i stvarne osobe treba poduprijeti općim pozivom na razum i zajedničko ljudsko iskustvo načelno na raspolaganju svim mislećim građanima. Pojedinci mogu osobno prihvatiti punu osobnost fetusa nastavno na vjerski autoritet (Bibliju, crkvu, Papu, Kuran, vjersko uvjerenje itd.) i glasovati u skladu s tim. U idealnom slučaju, međutim, nastojat će uvjeriti svoje sugrađane - većinom one koji ne pripadaju njihovoj skupini - na temelju općenitijih načela i normi koji se nalaze u kulturi u cjelini. Navedeno određuje uvjete rasprave. No to ni na koji način ne predodređuje ishod.
- Svako uvjerenje koje građani pokušavaju izraziti, *politički je ukorijenjeno u nekoj filozofiji ili religiji* ili nekom skupu pretpostavki o društvu i njegovoj dobrobiti. Ona ne dolaze niotkuda. Vjerska uvjerenja o društvu i moralu jednako su legitimna kao ona koja proizlaze iz ne-religijskih filozofija. Dakle, kršćani, muslimani ili židovi mogu tražiti da se donose zakoni koji imaju korijen u njihovim vjerskim uvjerenjima. Takvi zakoni su prikladni sve dok imaju sekularnu svrhu i ne predstavljaju uspostavu religije. Bez obzira na to jesu li ti zakoni mudri ili vrijedni donošenja, moraju se procjenjivati na temelju toga podržavaju li opće dobro koje se pak procjenjuje prema nacionalnim vrijednostima, a ne činjenicom da su ukorijenjeni u vjeri onih koji ih podržavaju ili nisu. Religijski temelj nije ni neophodan ne zabranjen. Ni sekularni humanizam ni religijska vjera nisu privilegirani u tom smislu.
- U idealnom slučaju i u načelu, religijski vjernici ne bi trebali tražiti da se zakoni donose na religijskim osnovama, već zato što izražavaju vrijednosti sekularnog društva. Ove norme i ciljevi definirani su temeljnim dokumentima i kulturnim tradicijama, koji su se ugradili u svakodnevni život. Na primjer, ako se ljudi vjere žele boriti za univerzalno zdravstveno pokriće, oni bi trebali promovirati tu politiku ne zato što to pripisuju Biblija ili Papa, ili zato što Bog tako hoće, nego zato što to promiče "život, slobodu i težnju za srećom". Isto tako, religijske skupine koje nastoje protjerati rasnu ili rodnu diskriminaciju, trebale bi se pozivati na tvrdnju da bi to bilo dobro za društvo kao cjelinu, a ne na činjenicu da im to nalaže njihova religijska vjera.

- U praktičnom smislu, međutim, ako vjernici razlikovanje religijske osnove i političkih implikacija njihove vjere smatraju nedopustivim razdvajanjem *jedinstvenog skupa vjerovanja*, tada neka djeluju u skladu s tim. Ako ljudi zapravo uvjere druge birače da podrže zakonodavstvo jer to propisuju Biblija, Papa, budistička učenja, Kuran ili crkvena doktrina, tu se ne može mnogo učiniti, osim da ih se nastoji uvjeriti da postoji bolji način. Ne možemo odrediti ili kontrolirati razloge zbog kojih ljudi glasuju ili podržavaju određene politike, ili spriječiti ih da uvjere druge da učine isto. Na biračkom mjestu građani su zakon za sebe. Oni mogu glasovati za bilo što ili bilo koga koga žele iz bilo kojeg razloga koji ih motivira. Besmisleno je zahtijevati čistoću načela u tom kontekstu. Birači djeluju iz predrasuda, osobnog interesa, rasnog identiteta, neznanja, i svih drugih dobrih i loših razloga, uključujući i njihova vjerska uvjerenja, filozofske obveze i predanost pravdi na temelju hrvatskih principa. Demokracija je neuredna, često zbrkana stvar. Ljudi mogu raditi ono što žele, ograničeni samo zakonima jer svako *društvo je povezano zakonima kojima se ljudi moraju pokoravati*. Ljudsko ponašanje razlikuje se iznenađujuće mnogo od zemlje do zemlje i od razdoblja do razdoblja, ali ovo ponašanje mora uvijek slijediti pravila biološke realnosti. Problem je znanosti da ona mijenja biološke realnosti. Granice pravila društvenog ponašanja odjednom su izmijenjene i velik broj ljudi uplašen je ovom promjenom. Ne treba tvrditi da je ovaj strah bez ikakve osnove. Svaka nova tehnologija nosi sa sobom mogućnosti zloupotrebe, a čini se da su u području koje se bavi fetusima, pogotovo u ranim fazama njihova razvoja, ove mogućnosti neobično velike. Nažalost, ovo područje je postalo neodvojivo povezano s pitanjem pobačaja i s krupnijim pitanjima kao što su pitanje *kada započinje život* i od kojeg trenutka fetus stječe sva prava koja mu pripadaju. No, bolje je za vjernike da kad politički djeluju u javnoj areni da prevode religiozno utemeljena uvjerenja u tradiciju, jezik i vrijednosti sekularnog poretka. Na ovo se pozivaju kao na stvar principa. To je također i praktično preporučljivo, budući da vezivanje politike ili glasanja izričito za načela određene religije, denominacije ili sekte može oterati veliki broj birača te prije omesti nego unaprijediti cilj.
- Stoga je potrebna *dvostrana kritika*. Kritika onih koji eksplicitno temelje politike na uvjerenjima određene religije – moramo inzistirati na tome da se naša vlada ne bazira na načelima koja su svojstvena jednoj podskupini. U tom smislu, mi smo sekularna država. Stoga bi političke i etičke implikacije vjere trebale biti uokvirene u vrijednostima utjelovljenima u našoj nacionalnoj povijesti i tradicijama. Kritika nekih sekularnih fanatika – moramo inzistirati na tome da vjernici imaju jednako pravo izražavati društvene i etičke reperkusije svoje vjere u političkom smislu, kao što oni mogu izraziti svoje ne-religijske ili ateističke filozofije. Problem je u tome što mnogi religiozni ljudi i sekularisti jednostavno identificiraju svoje poglede s "hrvatskim stilom" i ne mogu ili ne žele razlikovati osnovnu orijentaciju (religijsku vjeru ili sekularnu filozofiju) i njezine društvene i političke manifestacije. Još jednom prisutnost "civilne religije" u našoj povijesti komplicira pojam apsolutno sekularne države.
- Religijske institucije moraju na temelju svoje politike i doktrine utvrditi je li legitimno ili mudro za crkvenog službenika, zajednicu ili profesionalno tijelo da podrži određenu politiku ili kandidata. U tom smislu ima mnogo opasnosti. Može se dogoditi da se nerazborito poveže religijska vjera sa specifičnim ili kontroverznim političkim programom, te se može prouzročiti rizik podjele zajednice ili denominacije. Država mora, međutim, odrediti da li stranačke političke aktivnosti u kojima službeno sudjeluju vjerske institucije ugrožavaju njihovo oslobođenje od poreza ili odbitak poreza na dohodak za darove, budući da navedeno tada postaje *pitanje crkve i države*.
- Uspostava odnosa između crkve i države, te između religije i politike, zahtijeva svu mudrost koju možemo prizvati. Ali pomoći će ako se sjetimo da nije riječ o istom. U oba slučaja, trebali bi biti spremni baviti se kompleksnostima, nejasnoćama i preklapajućim područjima, u kojima praktično rasuđivanje mora naći djelotvorne principe koji će nas voditi, a koji su u skladu s temeljnim ustavnim imperativima smišljenim ljudskim umom. Oni koji traže apsolutno jasne propise koji ne zahtijevaju delikatna uravnoteženja ili neprecizne linije razgraničenja između onoga što je dopustivo i onog što nije, osuđeni su na trajnu frustraciju. Ili mogu doći u napast da pribjegnu očajničkim naporima da pronađu jednostavnost i čistoću doktrine a potiskujući legitimne, ali komplicirane elemente u ukupnom skupu povijesnih principa i praksama koje upravljaju nacijom.

Ugledni filozof Nicholas C. DiDonato nadahnuto govori o pet načina na koje *religija može utjecati na politička uvjerenja*. Držimo da je korisno sudionicima našeg skupa prikazati potanko LaMothova stajalište. Općenito, kada ljudi misle o "religiji i politici", misle o društvenim pitanjima kao što su pobačaj, kontracepcija i gay brakovi. Iako navedeno nije loše za početak, zapravo ovo počinje na skupnoj razini, a ne fokusiranjem na pojedince. Umjesto toga, želeći vidjeti načine na koje religija može utjecati na politička uvjerenja na individualnoj razini, Ryan LaMothe (St. The Meinrad School of Theology) iznašao je pet načina na koje se ovo može dogoditi.

Konkretnije, LaMothe je istražio kako religija na individualnoj razini može dovesti do političkog preobraćenja i obrnuto. Koliko god sekularne vlade težile čistim razgraničenjima između religije i politike, LaMothe tvrdi da se to dvoje u stvarnosti miješa, i to na kompleksne načine. Na političkoj strani, religija može snažno utjecati na to za koju stranku glasuje osoba, pa čak i za koga vodi kampanju, dok na religijskoj strani, politički stavovi mogu igrati važnu ulogu u vjerskom obraćenju – drugim riječima, ljudi nerijetko mijenjaju religije ili denominacije kako bi pronašli onu prikladnu za svoje političko uvjerenje.

Kako bi stvar bila još složenija, osoba se može identificirati kao ateist ili agnostik i još uvijek imati "religijska iskustva" posredovana kroz njihovu religijsku zajednicu. Na primjer, LaMothe tvrdi da bi Židov ateist, koji vjerno posjećuje sinagogu i živi kao praktični Židov, u velikoj mjeri ima vjerska iskustva poput jednog predanog Židova. Živjeti u vjerskoj zajednici oblikuje ljude u toj zajednici i način na koji vide svijet, bez obzira da li kognitivno odbacuju obrasce vjerovanja njihove zajednice.

S druge strane, osoba može ne pripadati nijednoj vjerskoj zajednici, a ipak imati religijska iskustva i dopustiti da njihova religija utječe na njihovu politiku. Oba ova scenarija uvelike kompliciraju stereotip da "svi ljudi religijske skupine x glasuju za y" i pokazuju potrebu za analizom na individualnoj razini.

LaMothe predlaže pet tipova religijsko-političkih iskustava na individualnoj razini. U prvom tipu, religija ima "dugoročni utjecaj" na politička uvjerenja osobe. To znači da su se ljudi rano u svom životu identificirali s religijom, ali su se kasnije preobratali. Budući da su bili dio određene religije tako rano u životu, simboli i narativi te religije su se ukorijenili u njihovom razmišljanju, iako su napustili tu tradiciju. Zapravo, politička ideologija može čak zamijeniti religiju.

Na primjer, religijski cilj "ljubljenja bližnjega" može se prevesti u sekularni politički aktivizam kao što je borba za siromašne, a politički aktivist mogao bi svoj život posvetiti siromašnima na isti način na koji se osoba može posvetiti religiji.

Drugi tip preokreće prvi: osoba počinje bez religijske pripadnosti te se preobraća u religiju, s učinkom da se pomaknu njegova politička uvjerenja. To uključuje ljude odgajane u nominalno religioznoj obitelji – obitelji koja ide u crkvu na velike vjerske blagdane, ali većim dijelom živi sekularni život. Kada dijete iz takve obitelji prihvati religiju ili sudjeluje u religiji svoje obitelji na posvećen način, njegova politička osjetljivost mogla bi se lako promijeniti zbog utjecaja religijske zajednice i vjerskih uvjerenja.

LaMotheov treći tip ne uključuje religijsko obraćenje, već se jednostavno sastoji od djece koja njeguju religiozni stil života svoje obitelji, ali primjenjujući ga na političku sferu na način koji je stran obitelji. Konkretnije, religija potiče politički aktivizam. Trenutni primjer toga, prema LaMotheu, jest *teologija oslobođenja* u Južnoj Americi. Teologija oslobođenja je politički pokret koji pokreće jedan rimokatolički svećenik kako bi poboljšao uvjete siromašnih u Južnoj Americi. Ovi svećenici tvrde da njihovo katoličanstvo obvezuje pomagati siromašnima, pa ih stoga njihova religija vodi u politički aktivizam. Nije riječ o ideji samo jednog katoličkog svećenika već o pokretu koji je imao snažan utjecaj na zbivanja u Latinskoj Americi, pokretu koji se (uz teologiju revolucije) svrstava u nova teorijska i praktična rješenja koja se nude u okvirima različitih alternativnih teologija (crna teologija, teologija rižinih korijena itd), a koje se prvenstveno bave praksom da bi mijenjale svijet i društvo.

etvrta vrsta stavlja primarno naglasak na političko, a ne na vjersko iskustvo pojedinca. Dok se pojedinac može naoko držati religije, stupanj do kojeg je pojedinac stvarno angažiran u religiji ostaje nejasan. Iako takva osoba može dobiti inspiraciju iz religije, ono što je u konačnici potiče i motivira su politički stavovi. Religija se stavlja ovdje u drugi plan u odnosu na politiku. Primijetimo kako u prvom tipu, pojedinac svjesno odbacuje religiju, ali je religija imala dugotrajni utjecaj na njegova politička gledišta, dok u ovom četvrtom tipu pojedinac tvrdi da pripada određenoj religiji, ali religija nema nikakvog prepoznatljivog učinka.

Peti i zadnji tip postavlja apsolutno prvenstvo religije nad politikom, jer u ovom tipu vjersko iskustvo vodi ljude do razine da potpuno odbacuju svijet politike. Budući da je fokus ovdje na pojedincima, isključene su religijske skupine poput Amiša, jer je riječ o vjerskoj zajednici koja je usredotočena na odvajanje iz vanjskog svijeta. Suprotno ovome, u petom tipu pojedinci imaju iskustvo religije koje ih usmjerava da se što više otuđe od političkih zbivanja oko njih. Religija ovdje isključuje političku uključenost.

Smatramo da bi se trebao razmotriti i odnos religijskog i nacionalnog (religije i nacije) . Naš je povijesni prostor u religijskom i nacionalnom pogledu tako strukturiran da pruža brojne i raznolike mogućnosti ponašanja religijskih institucija. U razdobljima društvenih kriza i " religijsko i nacionalno" snažnije je prisutno na javnoj sceni. esto u svojim najkonzervativnijim oblicima.

Ovih pet vrsta jasno pokazuje da religija nema jasnu ili nužnu vezu s političkim uvjerenjima ili aktivizmom. Ponekad religija vodi do više političke uključenosti, ponekad do nikakve, a također, u drugim slučajevima, politička uključenost utječe na religiju. Kakogod, trebali bi se kloniti miješanja religije i politike, no ne zato jer jedno korumpira drugo, već zato što je rezultat tako nepredvidljiv.

Organizirali smo treći znanstveni simpozij na temu religije i politike s dominantnom pretenzijom da i ovdje potaknemo na dijalog ne insistirajući na postizanju koncenzusa jer bi to na ovom stupnju tjeralo pojavu na osrednjost. Skup će se baviti s izazovima novih tehnologija (umjetna inteligencija do 2019. prema teoretičarima „singulariteta“ poput Raya Kurzweila, postaje nadmoćna ljudskoj i nailazi doba koje možemo, s obzirom na trendove, s pravom nazvati erom u kojoj „robot postaje čovjekov novi bog“).

Trebat će puno razmišljanja umnih glava kako bismo religiju i politiku približili. Vrijedni prilog svijetu vas može biti snažan poticaj za daljnje rasprave s ovim ili sličnim temama.

*Akademik Asim Kurjak
Akademik Aziz Hasanović*

CURRICULUM VITAE ŽIVOTOPISI PREDAVAČA

Ida Alić

Ida Alić rođena je u Zagrebu 1981. Diplomirala je novinarstvo na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu (2006), na kojem je završila i poslijediplomski specijalistički studij Vanjska politika i diplomacija (2014). Na istom Fakultetu od 2015. pohađa poslijediplomski doktorski studij politologije. Pohađala je brojne seminare, ljetne škole i simpozije vezane za politologiju.

Radila je kao vanjskopolićka novinarka Vjesnika. Voditeljica je odnosa s javnošću Mešihata Islamske zajednice u Hrvatskoj i zadužena za brojne kulturne projekte Mešihata.

Sead Alić

Dr. sc. Sead Alić rođen je 17. ožujka 1956. u Donjoj Vraci (Zenica), BiH. Osnovnu školu i gimnaziju završio u Doboju. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu studirao filozofiju i jugoslavistikom. Objavljivao prikaze knjiga i tekstove u časopisima: Naše teme, Kulturni radnik, Filozofska istraživanja, Polja, Dometi, Student, Studentski list, Mladina, Zvono, Zarez, Epoha, Filozofska istraživanja, Zeničke sveske, Zarez, Kultura, Tvrdča i dr. te sudjelovao na više međunarodnih simpozija. Magistrirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu s temom Iskustvo estetičke misli Waltera Benjamina 1985. godine. Nakon diplome radio je na Radiju 101, kao honorarni asistent marksizma predavao na Građevinskom fakultetu u Zagrebu, a radni odnos ostvario u izdavačkoj kući August Cesarec. Radio i na Z3 TV programu, te u podružnicama svjetskih marketinških agencija BBDO i PUBLICIS. U suradnji s Fakultetom političkih znanosti i Otvorenim društvom realizirao seriju filmova o demokraciji; surađivao i na projektima ŠNZ Andrija Štampar. Za HTV je producirao 120 emisija Knjigom u glavu, 20 dokumentarnih filmova serijala Priče hrvatskih otoka. Osnovao Kulturni centar (KCKK) u Zagrebu. Na poslijediplomskom doktorskom studiju književnosti na Filozofskom fakultetu u Rijeci obranio je 2007. doktorsku disertaciju pod naslovom Filozofija i književnost, Od ideologija zavođenja do manipuliranja medij(im)a. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu obranio je 2009. drugu doktorsku radnju iz polja filozofije Filozofija medija Marshalla McLuhana. Inicirao (2007) osnivanje Sekcije za filozofiju medija pri Hrvatskom filozofskom društvu. Osnovao (2008) Centar za filozofiju medija i mediološka istraživanja. Sudjelovao na tridesetak međunarodnih znanstvenih simpozija. Jedan od predsjednika Programskog i Organizacijskog odbora međunarodnog znanstvenog skupa: Filozofija medija, koji već osmu godinu sukcesivno promišlja problematiku filozofije medija. Kao vanjski suradnik u zvanju profesora visoke škole (izabran u zvanje 2010.) predavao je na visokom učilištu Vern u Zagrebu. Trenutno u zvanju znanstvenog savjetnika. Od 2012 godine predaje na Sveučilištu Sjever (nekada Medijsko sveučilište). Pet semestara bio je pročelnik Odjela novinarstva.

Glavni je i odgovorni urednik znanstvenog časopisa *In medias res*, a petu godinu zaredom uređuje i zbornike filozofije medija (Sveučilišta Sjever). I član je i redakcija časopisa CM (Beograd, Novi Sad), Medijskih dijaloga (Crna Gora) i časopisa Filozofskog fakulteta u Tuzli.

Augustin Bašić

Augustin Bašić je rođen 28. kolovoza 1953. u Poljičkoj kneževini, a srednje klasično obrazovanje završio je u Splitu i Zagrebu. Na Filozofskom fakultetu Zagrebačkog sveučilišta apsolvirao je klasičnu filologiju i „čistu“ filozofiju, a odslušao je i četiri semestra novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Zvanje diplomiranog teologa stekao je na Evanđeoskom teološkom fakultetu u Osijeku na kojem je i magistrirao.

Djelatnik je HRT-a od sredine 80-tih godina, urednik međureligijskih emisija „Ekumena“ i „Duhovni izazovi“ u religijskom programu kojeg je pokrenuo u siječnju 1991. godine. Početkom demokratskih procesa 1990-te, bio je jedan od suautora projekta „Izbori 90“ na TVZ. Sudjelovao u posebnim projektima – posjet Ivana Pavla II Hrvatskoj (1994, 1998, 2003.g.), koordinator u ime HTV-a posjet pape Sarajevu 1997. godine. Objavio niz intervjua – s Dalaj Lamom, Hansom Kuengom, Jirgen Moltmanom, prof. Miroslavom Volfom kao i s istaknutim religijskim liderima s ovih područja. Kao autor i scenarist objavio desetak dokumentarnih emisija: Židovska zajednica u RH, Mitropolija zagrebačko-ljubljanska, Ostavština za budućnost – Ševko Omerbašić, Hrvatska starokatolička crkva – spoj tradicije i suvremenosti, a ponajviše autorskog rada ulagao je u širenju religijskog pluralizma kao i svjetonazorskog i političkog. Također značajni dio njegovog opusa bio je u širenju ekumenskog i međureligijskog dijaloga, što potvrđuju njegove ranije emisije – Mir i dobro, Duhovni zov i aktualne emisije Ekumena i Duhovni izazovi. U svima se poštuje duh tolerancije, dijalog, identitet i autohtonost.

Komentirao je i uređivao izravne prijenose – značajne blagdane iz Srpske pravoslavne crkve, židovske zajednice Jom Hašoa, Dan reformacije, a iz islamske zajednice 54 prijenosa Bajrama.

Inoslav Bešker

Inoslav Bešker rođen je 30. siječnja 1950. u Zagrebu. Maturirao je u splitskoj Klasičnoj gimnaziji, na Sveučilištu u Zagrebu diplomirao sociologiju (kao B predmet), i magistrirao novinarstvo, na Sveučilištu u Milanu doktorirao poredbenu slavistiku. Znanstveni savjetnik u filologiji, viši znanstveni suradnik u informacijskim i komunikacijskim znanostima.

Novinar od 1967. Dopisnik iz Rima od 1989. Profesor južnoslavenskih jezika i književnosti u Italiji 1996.-2013. (*L'Orientale* u Napulju, *La Sapienza* u Rimu, *Alma mater* u Bologni), a slavenskih književnosti i kroatistike u Hrvatskoj od 2009 (naslovni redoviti profesor na Sveučilištu u Splitu od 2013). Profesor komunikacijskih znanosti na Sveučilištu u Dubrovniku.

Sudjelovao je na brojnim međunarodnim znanstvenim skupovima. Kodirektor Međunarodne konferencije o novinarstvu i informacijskoj Tehnologiji u Dubrovniku (IUC).

Objavio znanstvene knjige i ine radove u svakome od svojih znanstvenih područja.

Dobitnik više nagrada, među kojima su *Kiklop* (za *Filološke dvoumice*), *Otokar Keršovani* (za životno djelo u novinarstvu), *Otto von Habsburg* i *Joško Kulušić* (za promicanje ljudskih prava) itd.

Marko Bonifačić

Marko Bonifačić rođen je 1958. u Zagrebu. Sada poslijediplomski student na Europskom Sveučilištu Viadrina, Frankfurt/Oder, Njemačka, na programu Međunarodna ljudska prava i pravo ratnih sukoba (LLM). Pri završetku studija prijavio prijedlog magistarske teze „Liberalizam, kršćanstvo i islam o ljudskim pravima“, koja je otklonjena. Stoga je nakon toga prijavio prijedlog magistarske teze „Svirajte „Blow Monkeys: It Doesn't Have To Be This Way“ („To ne mora biti na taj način“) - UN ESCR Odbor Opći komentar br 24 – Gospodarska, socijalna i kulturna prava u kontekstu business aktivnosti – Međunarodni investicijski sudovi protiv ECtHR i protiv UN ESCR Odbora?“ Na obaveznoj studentskoj vježbeničkoj praksi 2018. u Hrvatskom helsinškom odboru za ljudska prava.

Magistrirao 2006. godine (mr.sc.) na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Poslijediplomski studij „Hrvatska i Europa“, sa magistarskom tezom „Ljudsko pravo vlasništva u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda“. Ova magistarska radnja je dijelom objavljena, također citirana, u više hrvatskih stručnih i znanstvenih publikacija.

Kako već na ranijem magistarskom studiju u Hrvatskoj, tako i sada ponovno u Njemačkoj, glede epistemoloških i pravnih pitanja, osim vladajućih modernističkih pravno pozitivističkih pristupa ljudskim pravima, demokraciji i vladavini prava, služi se i postmodernim, kritičkim i alternativnim pristupima. To su dekonstrukcija (Derrida, Balkin, Douzinas), desubjektivizacija (Foucault, Deleuze), pluralizam diskursa (Foucault), pluralizam teorija („anything goes“, Feyerabend), zatim pristupima „Law and Literature“ („Pravo i književnost“), također „Law as Literature“ („Pravo kao književnost“ Binder, Weisberg, također naratološke teorije Frye, Propp). U tom smislu, držeći se načela pluralizma diskursa i teorija, zalaže se da se i religijski diskursi trebaju legitimno uvažavati, a ne ignorirati, izolirati, ili odstranjivati, također i kao izvor pravne spoznaje, imajući u vidu i Carla Schmitta („Politička teologija“) da su „svi pregnantni modernistički politički pojmovi sekularizirani religijski pojmovi“.

Objavio više stručnih, znanstvenih ili publicističkih radova u hrvatskim publikacijama ili novinama, o temama denacionalizacije, ljudskog prava vlasništva, eksproprijacija, urbanizma demokracije i vladavine prava („Pravo i porezi“ RRif+, Njemačko-hrvatski pravni simpozij „Uskrata pravosuđa i prava“ Sveučilište Split & Friedrich Ebert zaklada, dnevni list „Vjesnik“ i ranije „Borba“). O njegovim aktivnostima je objavljeno više publicističkih radova, intervju, ili informacija, u novinama Novi List, Feral Tribune, Jutarnji list, Večernji list, i Glas Koncila. Bio jedno vrijeme aktivan u hrvatskim liberalnim političkim opcijama, također i kroz politički aktivizam u parlamentarnim, predsjedničkim, lokalnim, i stranačkim izborima, te je bio zastupnik Gradske skupštine Grada Zagreba 2000-01, gdje je bio predsjednik Skupštinskog odbora za prostorno uređenje i član Skupštinskog odbora za statut, poslovnik i propise. Sada se bavi temama ljudskog prava vlasništva (također investicija), gospodarskim, socijalnim i kulturnim ljudskim pravima, pitanjima demokracije, vladavine prava, te u okviru afirmacije „diskursa slabijih“ i pravima pacijenata i osoba sa mentalnim smetnjama, također i pravima ratnih sukoba, razrješavanja konflikata i pitanjima epistemologije. Sada je umirovljenik. Bio je 14 godina odvjetnik, prije toga uglavnom javni pravobranitelj. Govori više stranih jezika. Hrvatski je branitelj iz Domovinskog rata 1991. i 1993., ima čin poručnika HV.

Nermin Botonjić

Rođen u Puli 1985. godine. Osnovnu školu završio je u Puli, a potom upisuje Zagrebačku medresu „dr. Ahmed Smajlović“ u Zagrebu koju završava 2003. godine. Potom upisuje Fakultet islamskih nauka u Sarajevu koji završava 2007. godine. U 2009. završava poslijediplomski magistarski studij, Demokracija i ljudska prava u Jugoistočnoj Europi u Centru za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu. Radio je na istraživanju pozicije bošnjačke nacionalne manjine u Istarskoj županiji. 2011. godine zaposlen je u Međzliu Islamske zajednice Pula na mjestu imama, a od 2012. godine u Mešihatu Islamske zajednice u Hrvatskoj na mjestu tajnika. Asistent je na Fakultetu

filozofije i religijskih znanosti u Zagrebu, sudjeluje u obuci hrvatskih vojnika koji sudjeluju u NATO mirovnim misijama, sudjeluje na okruglim stolovima, simpozijima i u procesu međureligijskog dijaloga (Duh Asiza, Svjetska konferencija religija za mir). IELTS – British council, 27. 6. 2007., Sarajevo BiH

2002. – Centar za strane jezike d.d., Zagreb, Hrvatska,
Tečaj engleskog jezika

Mustafa Cerić

Rođen je 1952. godine u Velikom ajnu kod Visokog. Osnovnu školu je završio u rodnom mjestu, a Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu 1972. godine. Diplomirao je na Univerzitetu al-Azhar u Kairu 1978. godine.

Nakon toga radi kao imam u Bijeloj džamiji u Gračanici do 1981. godine. Odlukom Starješinstva biva imenovan za imama u Islamskom kulturnom centru u Chicagu. U Chicagu završava postdiplomske studije iz islamske teologije na Odsjeku za bliskoistočne jezike i civilizacije gdje i doktorira pred poznatim muslimanskim učenjakom Fazlur Rahmanom s tezom: A study of the Theology of Abu Mansur al-Maturidi (Studija o teološkom učenju Ebu Mensura el-Maturidije), 24. 09. 1986. godine. Usporedo s imamskim poslom, predavao je na Američkom koledžu u Chicagu.

Nakon petogodišnjeg imamskog rada i studiranja u Chicagu, dolazi na mjesto glavnog imama u Zagrebačkoj džamiji. Sudjelovao je u organizaciji tri naučna simpozija u Islamskom centru Zagreb: Mistika u Islamu - tesavvuf, Problemi savremenog pristupa islamu i Etika u islamu. Ovaj treći naučni skup imao je internacionalnu dimenziju jer su na njemu uzeli učešće naučnici iz islamskog svijeta, a domaćoj javnosti su se po prvi put predstavili fizičar i nobelovac Abdus Selam i maležanski filozof Nedžib Atas. Govori arapski i engleski jezik. Oženjen je, ima dvije kćerke i sina.

Ivan Zvonimir Či ak

Rođeni Zagrepčanin, osnovnu školu i gimnaziju završio u Zagrebu, uz brojne peripetije. Zadnji dan 4. razreda pred maturu isključen je iz svih srednjih škola u Jugoslaviji zbog školske zadaće iz hrvatskoga jezika.

Kao student aktivan je u studentskim pokretima i sveučilišnim institucijama.

1969. osvaja nagradu u govorništvu na Zagrebačkom sveučilištu.

1970. izabran je za prorektora Zagrebačkog sveučilišta.

1971. uhićen zajedno sa drugim čelnicima studentskog pokreta i pokreta Hrvatskog proljeća.

1973. godine potvrđena mu je pravomoćna presuda na 3 godine zatvora.

Apsolvirao je filozofiju i književnost na zagrebačkom Filozofskom fakultetu.

1989. godine uključuje se u demokratska gibanja, pa prvo pokreće Hrvatsko društvo za zaštitu i promicanje ljudskih prava. Sudjeluje u obnovi rada Hrvatske seljačke stranke, čiji je bio predsjednik.

1993. jedan je od utemeljitelja Hrvatskoga helsinškog odbora za ljudska prava.

Obišao je, predavajući o ljudskim pravima, ali i o politici, gotovo sve kontinente, Europu, SAD, Australiju, Aziju, Afriku. Sudjelovao je i predavao na brojnim prestižnim institucijama širom svijeta.

Dobitnik je domaćih i međunarodnih priznanja i odličja.

Danas je ponovo predsjednik Hrvatskoga helsinškog odbora.

Kao novinar kolumnist od 1990. godine do umirovljenja pisao je za prestižne hrvatske novine, kao što su Danas, Slobodna Dalmacija, Novi list, Nacional, Jutarnji list i drugi.

Šaćir Filandra

Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Sarajevu na Odsjeku za filozofiju/sociologiju 1985. godine. Doktorirao je iz oblasti Savremena politička filozofija. Izabran je u zvanje redovnog profesora 2008. godine. Predaje nastavne discipline Politička filozofija, Sociologija jezika, Politike identiteta i Socijalna filozofija na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu. Bio je gostujući predavač na Odsjeku za Historiju/Političke nauke na Yale Univerzitetu u SAD-a, 1999./2000. te pomoćnik predavača na Otvorenom Univerzitetu, Institut za jugoistočno – evropske studije, Budimpešta 1997. godine. Autor je knjige Bošnjačka politika u XX stoljeću te Bošnjaci i Moderna, a nosioc je koautorstva za knjigu Bošnjačka ideja, (sa Enesom Karićem) te je autor preko 40 naučnih i stručnih radova.

Bio je glavni je i odgovorni urednik Izdavačkog preduzeća “ Sejtarija “ u Sarajevu od 1994 do 2010., a takođe u periodu od 1988. do 1990. i glavni i odgovorni urednik Omladinskog časopisa “Lica” u Sarajevu.

Participirao je u radu više domaćih i međunarodnih znanstvenih konferencija, kongresa i simpozija, kao i u realizaciji više naučno – istraživačkih projekata. Njegova knjiga Bošnjačka politika u XX stoljeću je osvojila nagradu i priznanje lista Dnevni avaz te je proglašena kulturnim događajem 1999. godine. Trenutno je dekan Fakulteta političkih nauka u Sarajevu.

Muhamed Filipović

Rođen je 3.8.1928. godine u Banjoj Luci, od oca Sulejmanbega i majke Đulhanume Filipović, rođ. Filipović. Po položaju, tradiciji i značaju pripada jednoj od najuglednijih bošnjačkih porodica koja je četiri vijeka služila zemlji i narodu. Oca su mu 5. VIII. 1941. godine ubile ustaše, a dva brata i jedna sestra su poginuli u borbi za slobodu. Školovanje, od mekteba do Velike mature, koju je položio 1948. godine, završio je u Banjoj Luci. Studije je započeo na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, a završio 1952. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Bio je odličan student, sa godišnjim nagradama za studentski naučni rad, a već za vrijeme studija objavljivao je radove. Od septembra 1952. godine živi i radi u Sarajevu. Radio je kao saradnik u Narodnoj biblioteci, kao profesor Gimnazije i saradnik Radničkog univerziteta i Instituta za produktivnost rada.

Doktorirao je 1960. godine i bio izabran za docenta za predmete Logika, Ontologija i Gnoseologija, a predavao je i sve discipline sociologije (Politička ekonomija, Historija socioloških teorija, Metodologija naučnih istraživanja i

Industrijska sociologija) na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, gdje je i emeritirao 1999. godine. U ANUBIH je izabran 1978. godine kao dopisni, a tri godine kasnije i kao redovni član. U dva perioda bio je potpredsjednik te institucije. Napisao je veliki broj studija, monografija, traktata, eseja, elaborata, referata i ocjena pisanih radova i mnoštvo članaka u časopisima i novinama u zemlji i u inozemstvu, a imao mnogo predavanja i gostovanja na univerzitetima u Evropi i USA, te ostvario veliki broj radio i tv-serija i emisija. Djela su mu prevedena na danski, norveški, švedski, češki, slovački, talijanski, ruski, kineski i albanski jezik.

Nikica Gabrić

Specijalna bolnica za oftalmologiju Svjetlost, ravnatelj

Prof. dr. sc. Nikica Gabrić rođen je u Metkoviću 1961. godine. 1984. diplomirao je na Medicinskom fakultetu u Zagrebu, 1988. stekao je znanstveni stupanj magistra znanosti, a dvije godine kasnije postao je specijalist oftalmologije. 1997. godine stekao je znanstveni stupanj doktora znanosti te je iste godine osnovao je sa svojim mentorom, pokojnim prof. Krešimirom upakom, oftalmološku ustanovu Polikliniku Svjetlost koja je 2010. godine postala prva hrvatska Sveučilišna Klinika Medicinskog fakulteta u Rijeci. Izabran je u nastavno zvanje docent 2000. godine, a u redovnog profesora 2003. Godine 2011. prof. Gabrić osnovao je poslovne jedinice Svjetlost u Splitu, Sarajevu i Banja Luci.

Objavio je 400 znanstvenih i stručnih radova u domaćim i stranim časopisima, od čega 5 knjiga. Također, gostujući je urednik prestižnog znanstvenog časopisa *Clinical Medicine, Royal College of Physicians*.

Uža specijalnost mu je kirurgija prednjeg očnog segmenta u kojoj broji više od 40.000 operacija, Operirao je u 17 zemalja svijeta u preko 50 operacijskih sala.

Redovni je profesor na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, a 1995. godine osniva prvu hrvatsku očnu banku LHOB te svojim osobnim zalaganjem uvodi i cijeli niz novih operacijskih zahvata u hrvatsku medicinu.

Prof. Gabrić predsjednik je Hrvatskog društva za kataraktu i refraktivnu kirurgiju. Kao član uprave sudjelovao je u radu najprestižnijih međunarodnih udruženja oftalmologa: Europskog društva za kataraktu i refraktivnu kirurgiju (ESCRS), Europskog udruženja očnih banaka (EEBA), upravnog odbora Europskog udruženja oftalmologa (SOE) i Europskog oftalmološkog društva JI Europe (SEEOS), Američke oftalmološke akademije, Asocijacije za istraživanje u području oftalmologije (ARVO), Američkog društva za kataraktu i refraktivnu kirurgiju (ASCRS).

Jedno od novijih priznanja koje je profesor Gabrić i njegov tim stručnjaka osvojio je oftalmološki Oskar za "Best Live Surgery Award 2015" na Internacionalnom kongresu Video cataracta refrattiva u Milanu.

Goran Goldberger

Dr. sc. Goran Goldberger rođen je u Zagrebu (1975.), gdje završava osnovnu i srednju školu (VII. gimnaziju 1995.), a u međuvremenu (1990.-1992.) pohađa Real Schule Njemačke škole Lagos u Nigeriji. Diplomirao je (2001.) sociologiju (jednopedmetni dodiplomski studij) na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je i doktorirao (poslijediplomski znanstveni studij) s temom „Medijska prezentacija malih vjerskih zajednica u Hrvatskoj: analiza sadržaja dnevnih novina“ (2011.). U međuvremenu, završava semestar (continuing studies student sociologije) na američkom Sveučilištu Sjeverne Karoline u Chapel Hillu (2002.) i sudionik je poslijediplomskog tečaja Future of Religion na IUC-u u Dubrovniku (2005.-2008.).

Radio je kao tajnik Hrvatskog sociološkog društva (2004.-2006.), istraživač (asistent i znanstveni suradnik) Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu u grupi za religiju (2005.-2015.), vanjski suradnik i predavač Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu (2012.), Visoke škole Agora (2015.-2017.) i Verna (2017.-2018.). Sudjelovao je na tri znanstvena projekta, desetak znanstvenih konferencija i skupova, objavio je osam znanstvenih radova u znanstvenim časopisima, knjigama i zbornicima, te 13 stručnih radova. Područja istraživačkog interesa pokrivaju sociologiju religije, duhovnosti, društvenih/religijskih pokreta, kulture i medija, te izmijenjena stanja svijesti.

Safvet Halilović

Rođen 1968. godine u Zenici, Bosna i Hercegovina. Nakon završene Gazi Husrevbegove medrese u Sarajevu odlazi na studij na poznati islamski univerzitet Al-Azhar u Kairu, gdje je diplomirao (1992.), magistrirao (1997.) i doktorirao (2001. godine). Njegova doktorska disertacija je ocijenjena s najvećom ocjenom (martaba aš-šaraf al-ūla), uz preporuku da se publikuje zbog njenih znanstvenih vrijednosti. Objavljena je dva puta u izdanju ugledne izdavačke kuće iz Kaira Dār as-salām, a prevedena je i na bosanski jezik i publikovana (2004.) u izdanja Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu pod nazivom: Metodologija tumačenja Kur'ana u hanefijskome mezhebu - Studija na primjeru Al-Džassāsovog tefsira Ahkām al-Qur'ān (Propisi Kur'ana).

Zaposlen na Islamskom pedagoškom fakultetu Univerziteta u Zenici, gdje je prošao kroz sva nastavnička zvanja. Godine 2014. biran je u zvanje redovnog profesora za naučnu oblast Tefsir i Kur'anska antropologija. Biran je u zvanje stručnog spoljnog saradnika na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu, gdje je na postdiplomskim studijama predavao Savremeno tefsirsko mišljenje u arapskom svijetu. Također, bio je angažovan kao spoljni saradnik na Islamskom pedagoškom fakultetu Univerziteta u Bihaću i Fakulteta za islamske studije u Novom Pazaru.

Objavio je dvadeset knjiga i više originalnih naučnih i stručnih radova iz područja tefsira (tumačenja Kur'ana), sire (Poslanikovog životopisa), kur'anske antropologije, povijesti islama, islamskog misionarstva, odgoja i obrazovanja. Neke od njegovih knjiga su prevedene na engleski i njemački jezik. Saradnik je više islamskih novina i časopisa. Aktivno je učestvovao na brojnim znanstvenim simpozijima u domovini i svijetu. Držao je predavanja i seminare u Kairu, Dohi, Istanbulu, Bejrutu, Dakaru, Beču, Briselu, Kopenhagenu i Tunisu.

Ian je Svjetske unije islamskih učenjaka (International Union for Muslim Scholars). Na zasjedanju Generalne skupštine Unije u Istanbulu, u julu 2006. godine, izabran je u Vijeće povjerenika (Madžlis al-umena'), uže tijelo koje rukovodi Svjetskom unijom islamske uleme koja okuplja više tisuća islamskih učenjaka iz raznih dijelova svijeta. Na zasjedanju Generalne skupštine u Istanbulu u julu 2010. ponovo je izabran u Vijeće povjerenika Unije, a još jedan mandat je dobio na zasjedanju Skupštine u augustu 2014. godine.

Aziz Hasanović

Radno iskustvo:

- 1984-1992 Imam - Islamska zajednica u Bosni I Hercegovini, Srebrenica – imam
- 1994-1998 Imam u Medžlisu Islamske zajednice Zagreb
- 1998-2005 Glavni imam Medžlisa Islamske zajednice Zagreb
- 2005-2012 Pomoćnik predsjednika Mešihata za vjerska, prosvjetna, vjeronaučna I kulturna pitanja, Mešihat Islamske zajednice u Hrvatskoj, Zagreb
- 2012-danas Mešihat Islamske zajednice u Hrvatskoj
- Vođa Islamske zajednice u Hrvatskoj
- Predsjednik vrhovnog administrativnog I vjerskog tijela Mešihata
- Jedina osoba odgovorna za tumačenje islama u Hrvatskoj – muftija
- Predsjednik Centra za certificiranje halal kvalitete
- Sveučilišni profesor

Obrazovanje i osposobljavanje:

- 1979-1984 Imam – Gazi Husrev-begova medresa, Sarajevo
- 1994-1998 Profesor islamske teologije – Fakultet islamskih nauka, Sarajevo
- 2004-2007 Magistar znanosti – Fakultet islamskih nauka, Sarajevo
- Doktor znanosti – Internacionalni univerzitet u Novom Pazaru, Srbija

Komunikacijske vještine:

- izuzetne komunikacijske vještine stečene na rukovodećim pozicijama
- razvijena interakcija s ljudima
- izvrsno snalaženje u multikulturalnom okruženju

Organizacijske/rukovoditeljske vještine:

- upravljanje timom od 52 osobe
- bogato iskustvo u organiziranju manifestacija vjerskog, kulturnog I znanstvenog karaktera
- organiziranje međureligijskih susreta
- upravljanje svim procesima vjerske zajednice
- upravljanje procesima certificiranja po ISO 9001:2000
- upravljanje humanitarnim akcijama
- Poslovne vještine
- upravljanje kvalitetom prema ISO 9001:2001
- voditelj tima za kvalitetu unutar Islamske zajednice prema standard ISO 9001:2000 sukladno stečenim kompetencijama
- voditelj tima za implementaciju HACCP sustava u okviru halal certificiranja proizvođača u Hrvatskoj

Miro Jakovljević

Miro Jakovljević, liječnik psihijatar, profesor psihijatrije u trajnom zvanju. Predstojnik Klinike za psihijatriju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u KBC Zagreb od 2007. do 2015. godine. Pročelnik Katedre za psihijatriju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru od 2000. do 2013. godine, te prodekan za znanost Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru od 2007. do 2013. godine. Objavio je 20 knjiga 28 poglavlja u knjigama drugih autora, te preko 200 znanstvenih i stručnih radova. Glavni je urednik časopisa *Psychiatria Danubina*. Inozemni je član Akademije nauka i umjetnosti BiH, redovni član Akademije medicinskih znanosti Hrvatske, predsjednik Hrvatskog društva za biologijsku psihijatriju i kreativnu psihofarmakoterapiju Hrvatskog liječničkog zbora, te ECNP ambasador za Hrvatsku. Područja znanstvenog interesa: klinička psihofarmakologija i kreativna psihofarmakoterapija, biologijska psihijatrija, psihoterapija, duhovna psihijatrija i transdisciplinarna integrativna psihijatrija.

Ana Jerković

Magistra ekonomije, rođena 22.9.1980. u Zürichu, Švicarska. Završila I. jezičnu gimnaziju i Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu (Poslovna ekonomija-Marketing), pohađa posljediplomski doktorski studij humanističkih znanosti na Filozofskom fakultetu u Splitu (Modul: Filozofija). Od 2005. do 2012. godine radila je u medijima (Slobodna Dalmacija, Forum, Monitor, Zamirzine, Voxfeminae) kao novinarka, urednica i kolumnistica vezano uz društvene teme, kulturu, politiku, u okviru čega je radila i intervju s brojnim uglednim intelektualcima, političarima, veleposlanicima i duhovnicima. Od 2012. do 2016. godine radi u Ministarstvu regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, kao savjetnica u Kabinetu ministra te savjetnica potpredsjednika Vlade i ministra za razvojne projekte. Bila je članica brojnih savjeta, povjerenstava i radnih tijela Vlade RH te je pratila sastanke s čelnicima međunarodnih organizacija, dužnosnicima iz Europe i svijeta te visokim povjerenicima. Od 2016. godine radi u Ministarstvu znanosti i obrazovanja u Upravi za visoko obrazovanje, te radi, između ostalog, na pripremama za predsjedanje Republike Hrvatske Europskom unijom. Od 2016. uređuje i piše za časopis 'Glas narodne diplomacije'. Od 2018. je izvršna direktorica Ian Donald Inter-University School. Govori engleski, njemački i talijanski jezik, služi se francuskim i španjolskim. Završila je online tečajeve Sveučilišta u Pennsylvaniji (Revolutionary Ideas: Utility, Justice, Equality, Freedom) i Sveučilišta Yale (Moral Foundations of Politics) te je pohađala brojne seminare vezane uz političke i društvene teme.

Jozo Kolobarić

Diplomirao na Fakultetu političkih nauka, odsjek Sociologija, Univerzitet u Sarajevu, te stekao titulu magistra sociologije. Dekanova nagrada za studenta generacije prvog ciklusa studija 2014./2015. godine, Fakultet političkih nauka, odsjek Sociologije, Univerzitet u Sarajevu.

Predsjednik Udruge za promicanje kulture „Apollo“ u kojoj sudjeluje kao voditelj projekta amaterskog teatra. Autor više od 15 scenarija i igranih komada, među kojima se posebno ističe drama pod nazivom „Kad kraljevi proplaču“, koji su uprizoreni na sceni posljednjih deset godina, kako u BiH, tako i u RH.

Dopredsjednik je Vijeća mladih općine Posušje, ogranka Federalnog Vijeća mladih BiH. Kao član Vijeća mladih općine Posušje organizirao i vodio ekološke projekte kroz četiri godine (2013.- 2017. godine). Ekološki projekti odnosili su se na teorijsko-praktični rad. Pri tim projektima koordinirao sa stotinu ljudi koji su provodili ekološke akcije.

Aktivni član kulturnih događaja, pri čemu se zalaže za poštovanje svih kulturnih vrijednosti, različitih kulturnih pripadnosti i umjetničkih izražaja, uvažavanje drugih tradicija, običaja, naroda, religija, njihove osobitosti i integriteta, te kulturu dijaloga.

Od 27. do 29. 2017. godine, na poziv prof. dr. Mire Jakovljevića sudjelovao na znanstvenom simpoziju u Zagrebu pod nazivom „Znanost i religija - 2000 godina suradnje i osporavanja“, koji se održao u zagrebačkom Islamskom centru, pri čemu je bio aktivni sudionik i proveo razgovore sa dr. Azizom Hasanovićem - zagrebačkim muftijom na temu o položaju muslimana i islama u RH, prof. dr. Ivanom Cvitkovićem, prof. dr. Ivicom Maštrukom, prof. dr. Tončijem Matulićem, prof. dr. Asimom Kurjakom i drugima sa kojima je razgovarao na različite teme.

Ivan Kraljević

Rođen 17. siječnja 1991. godine u Mostaru. Živi u Širokom Brijegu. Nakon završenog osnovnoškolskog i gimnazijskog obrazovanja u Širokom Brijegu, u srpnju 2009. godine upisao preddiplomski studij Politologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru te isti završio u rujnu 2012. godine. Na istom fakultetu u srpnju 2014. godine završio diplomski studij Međunarodna politika i diplomacija i po završetku istoga dobio Dekanovu nagradu za izvrsnost na studiju. Doktorand na poslijediplomskom studiju „Jezici i kulture u kontaktu“ na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru.

Od ožujka 2015. godine zaposlen kao vanjski suradnik na studiju politologije matičnoga fakulteta. Na spomenutom studiju u zvanju asistenta drži nastavu na kolegijima: Međunarodni politički odnosi I i II, Uvod u političke sustave, Komparativni politički sustavi, Politički sustav Izraela, Interkulturalno razumijevanje i Kulturne tradicije i identiteti u BiH.

Do sada sudjelovao na nekoliko znanstveno-stručnih konferencija, obuka i seminara u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori. Kao veliki zaljubljenik u pisanu riječ, aktivno surađuje s brojnim domaćim medijima. Aktivni član širokobriješkog ogranka Matice hrvatske.

Josip Kregar

Prof. dr. sc. Josip Kregar je redoviti profesor na predmetu “sociologija” na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Rođen je 01.01.1953. godine u Ogulinu. Osnovnu školu završio je u Novom Vinodolskom, a gimnaziju u Šibeniku. Završio je Pravni fakultet u Zagrebu 1976. godine. Od 1976. godine do 1982. zaposlen je kao znanstveni istraživač u Institutu za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu. Magistrirao je u području javne uprave i političkih znanosti 1982. godine, nakon empirijskih istraživanja lokalne zajednice (“Politički aspekti odnosa uprave i građana – empirijski test mogućnosti utjecaja”). Od 1982. do 1986. zaposlen kao znanstveni asistent na katedri nauke o upravi. 1982. je biran za znanstvenog asistenta za područje sociologije. Od 1986. do danas kao nastavnik (znanstveni suradnik, docent-do 1995.), odnosno izvanredni profesor na katedri sociologije istog fakulteta. Specijalizacija pri Centre for Sociology of Organization (M.Crozier) i Pantheon-Sorbonne (G.Timsit) u Parizu. 1991. godine obranio je doktorat prava pod naslovom “Deformacije organizacijske strukture: hijerarhija i solidarnost”. Glavna orijentacija Josipa Kregara je sveučilišna nastava i razvoj znanstvene discipline sociologije prava. Koncipirao je i predaje predmet “Sociologija prava” (IV godina) i “Sociologija”. Autor i koautor je u šest knjiga (i drugih devet studija i istraživačkih izvještaja, skripta) 34 prikaza, te drugih radova. Ukupno ima preko devedeset objavljenih radova. Josip Kregar bio je član istraživačke skupine koja je koncem osamdesetih i početkom devedesetih predložila promjene u upravljanju gradom Zagrebom. Niz istraživanja okončan je programom rekonstrukcije upravnog sustava. Kregar je ostao savjetnikom u dvije gradske vlade nakon demokratskih izbora. Sličnu ulogu imao je u koncipiranju reforme sustava lokalne uprave u Hrvatskoj, te je jedan od autora prijedloga niza zakona o reformi uprave i lokalne samouprave. Član je radne skupine Vlade Republike Hrvatske o primjeni Europske konvencije o ljudskim pravima. Preveo Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Surađuje i boravi na više znanstvenih institucija izvan zemlje. 2005. godine Josip Kregar izabran je za dekana Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Ivica Kostović

Ivica Kostović, professor emeritus, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatski institut za istraživanje mozga. Rođen u Zagrebu 07. 06. 1943. godine.

1967. diplomirao na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (MFZ); 1970. magistrirao na Postdiplomskom studiju PMF-a u Zagrebu; 1972. doktorirao na MFZ; 1972-1974. poslijedoktorsko usavršavanje iz područja neuroanatomije na Johns Hopkins University School of Medicine (SAD).

Zvanja i istraživačko iskustvo: 1965.-1967. znanstveni suradnik Zavoda za anatomiju MFZ; 1968.-1972. asistent za područje anatomije, Zavod za anatomiju MFZ; 1975.-1977. docent za područje anatomije, Zavod za anatomiju MFZ; 1976. Visiting Assistant Professor of Neuropathology i Research Fellow, Department of Neuroscience, Harvard Medical School; 1978.-1980. izvanredni profesor za područje anatomije, MFZ; 1979.-1989. studentski posjeti Sveučilištu Yale. Od 1981. do danas redoviti profesor za područje anatomije i neuroznanosti, MFZ. Od travnja 2014. godine professor emeritus.

Od 2000 do 2103. ravnatelj Hrvatskog instituta za istraživanje mozga.

Glavni istraživač na 5 međunarodnih (američke ustanove N.I.H. – D.H.H.S.) i 10 domaćih istraživačkih projekata.

Redoviti član HAZU od 2006. Predsjednik Hrvatskog društva za neuroznanost.

Tel: 01 4596902; e-mail: ikostov@hiim.hr

Asim Kurjak

Rođen 1942. godine. Studirao na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu gdje diplomira 1966. godine. Od 1971-1972. poslijediplomski studij na Sveučilištu u Londonu; 1974. položio specijalistički ispit iz ginekologije i porodništva; 1977. doktorat. Profesor Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Sarajevu.

Predsjednik Međunarodne akademije perinatalne medicine.

Objavio više od 500 znanstvenih tekstova s dvostrukom recenzijom; 414 stručnih tekstova; napisao ili uredio 113 knjiga što su objavljene na 12 svjetskih jezika i po tome je jedan od najproduktivnijih svjetskih znanstvenika; više od 700 pozvanih predavanja na međunarodnim skupovima; mentor 52 magistarska rada, mentor 28 doktorata. lanci kojima je autor ili koautor citirani su u Google Scholar bazi podataka više od 11.000 puta.

Dobitnik mnogobrojnih nagrada: državna nagrada za mlade znanstvenike (1971), Republička nagrada "Ruđer Bošković" za znanstveni rad (1985), Nagrada HAZU "J.J. Strossmayer" za najbolje znanstveno djelo (1990), Nagrada HAZU za medicinsku znanost (1994), Nagrada "Europski krug" (1996), Nagrada "William Liley" za najbolji znanstveni rad iz fetalne dijagnostike i terapije (1998), "Maternity Prize", Nagrada Europske udruge za perinatalnu medicinu za doprinos u području perinatalne medicine (2000), odlikovanje predsjednika RH "Redom Danice Hrvatske s likom Ruđera Boškovića" (2001), visoko odličje Hrvatskog liječničkog zbora "Pavao ulumović" (2003), Erich Saling perinatal prize (2011), Lifetime Achievement Award, nagrada Međunarodne akademije perinatalne medicine (2015).

Redoviti je član Svjetske akademije umjetnosti i znanosti, Europske Akademije znanosti i umjetnosti, Međunarodne Akademije za humanu reprodukciju, Akademije znanosti regije Puglia u Italiji i Akademije medicinskih znanosti Katalonije i Rusije, a počasni je član Američkog instituta za ultrazvuk u medicini i biologiji, te akademik Ruske akademije znanosti. član Akademije znanosti i umjetnosti Bosne i Hercegovine, te član Bošnjačke akademije znanosti i umjetnosti.

Bivši je predsjednik Akademije medicinskih znanosti Hrvatske (od 2000. do 2005.) i Svjetske udruge perinatalne medicine. Trenutno je predsjednik Međunarodne akademije za perinatalnu medicinu, voditelj Odbora za edukaciju Svjetske udruge perinatalne medicine, direktor Ian Donald Škole ultrazvuka u medicini i biologiji.

Glavni urednik časopisa Donald School Journal of Ultrasound in Obstetrics and Gynecology.

Doctor Honoris Causa na Sveučilištima u Banja Luci, Budimpešti, Barceloni, Bukureštu, Ateni, Montevideu, Moskvi, Tomsku, Buenos Airesu, Petrogradu, Tirani i Khartoumu.

Počasni je član 15 međunarodnih udruženja.

Ilan uredništava nekoliko međunarodnih časopisa.

Zvonko Kusić

Akademik, prof. dr. sc. Zvonko Kusić, rođen 14. lipnja 1946. g. u Zagrebu, član suradnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU) od 1992. g., redoviti član HAZU od 2000. g., tajnik Razreda za medicinske znanosti i član Predsjedništva HAZU od 2004. g. do 2010.g. Predsjednik HAZU od 2011.g. Liječnik, diplomirao i doktorirao na Medicinskom fakultetu u Zagrebu, specijalist nuklearne medicine te specijalist radioterapije. Predsjednik je Upravnog vijeća poliklinike "Aviva". Bio je predstojnik Klinike za onkologiju i nuklearnu medicinu Kliničkog bolničkog centra Sestre milosrdnice u Zagrebu, redoviti profesor onkologije i nuklearne medicine u trajnom zvanju Medicinskog fakulteta u Zagrebu, pročelnik Katedre za kliničku onkologiju Medicinskog fakulteta u Zagrebu. Bio je ravnatelj Kliničke bolnice »Sestre milosrdnice« u Zagrebu (Vinogradska) i dekan Medicinskog fakulteta u Zagrebu.

Stručno usavršavanje i gostujući profesor: Guy's Hospital, London, Michigan University, Ann Arbor, Cornell University, New York, Cincinnati Medical Center, National Institute of Health, Bethesda, USA. Pohađao: M. S. Course in Nuclear Medicine, London, American Thyroid Association Postgraduate Program, New York i Mayo Clinic Endocrine Course.

Inicijator je osnivanja i predsjednik Hrvatskoga društva za štitnjaču, voditelj Referentnog centra za bolesti štitnjače i predsjednik Komisije za suzbijanje gušavosti Ministarstva zdravstva od 1992. g. Inicijator je novoga Zakona o jodiranju soli 1996. g., što je dovelo do eliminacije gušavosti i drugih poremećaja uzrokovanih nedostatkom joda od kojih je najvažnije zaostajanje u psihomotornom razvoju, što je od neprocjenjivog značenja za svaku populaciju. Time se je Hrvatska uvrstila među države koje su najuspješnije riješile ovaj važan javnozdravstveni problem, što je međunarodno priznato od strane International Council for Control of Iodine Deficiency Disorders (ICCIDD).

Predsjednik je Savjeta Hrvatske zaklade za znanost, Etičkog povjerenstva za izbor zastupnika u Hrvatski sabor, te za izbor zastupnika RH u Europski parlament, Državnog povjereništva za odlikovanja i priznanja Republike Hrvatske, Odbora "Nagrade Vladimir Nazor", Natječajnog povjerenstva nacionalnog programa stipendiranja Žene u znanosti i Vijeća za suočavanje s posljedicama vladavine nedemokratskih režima.

Ilan je Upravnog odbora Hrvatskog onkološkog društva, Američko-hrvatske onkološke radne skupine (US-Croatian Oncology Task Force), Povjerenstva za izradu prijedloga modela restrukturiranja javnih znanstvenih instituta u RH, Povjerenstva za izradu Nacionalnog plana za borbu protiv zloćudnih bolesti, Gospodarskog savjeta Nastavnog zavoda za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", Uredničkog odbora časopisa *Annals of Thyroid Research*, Odbora za podjelu državnih nagrada za znanost i Posebnog stručnog povjerenstva za provedbu Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije i koordinaciju strategija i djelovanja na području obrazovanja i znanosti.

Bio je pomoćnik, zamjenik i ravnatelj Kliničke bolnice »Sestre milosrdnice« u Zagrebu. Na Medicinskom fakultetu u Zagrebu bio je prodekan i dekan. Bio je: savjetnik Ministarstva zdravstva, predsjednik Područnog vijeća za biomedicinske znanosti Ministarstva znanosti, član Matičnog povjerenstva Rektorskog zbora, član Upravnoga vijeća Sveučilišta u Zagrebu, predsjednik Upravnoga vijeća Klinike za tumore, predsjednik Upravnoga vijeća Sveučilišne klinike za dijabetes, endokrinologiju i bolesti metabolizma "Vuk Vrhovac", predsjednik Upravnoga vijeća Visoke zdravstvene škole, član Upravnoga vijeća Ustanove za hitnu medicinsku pomoć, član Nacionalnog koordinacijskog tijela za izradu Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije, član Upravnog odbora Nacionalne zaklade za potporu učeničkom i studentskom standardu te potpredsjednik Upravnoga odbora Nacionalne zaklade za znanost, visoko školstvo i tehnološki razvoj Republike Hrvatske.

Područje stručnog i znanstvenog rada mu je nuklearna medicina i onkologija, a uže područje etiologija, dijagnostika, liječenje i prevencija bolesti štitnjače, osobito malignih tumora. U tom području ostvario je trajnu i uspješnu suradnju s najprestižnijim medicinskim centrima i organizacijama te vodećim stručnjacima i znanstvenicima u svijetu (William Beierwaltes, David Becker, Eugen Saenger, Richard Benua, François Delange i dr.).

Rukovodio je Klinikom u kojoj djeluju četiri katedre i tri referentna centra Ministarstva zdravstva: za bolesti štitnjače, za melanom, te za imunodijagnostiku i imunoterapiju zloćudnih solidnih tumora.

Objavio je preko 800 stručnih i znanstvenih publikacija, od kojih je značajan dio indeksiran u tercijarnim publikacijama i citiran. Autor je ili urednik više stručnih i znanstvenih knjiga, enciklopedijskih izdanja i udžbenika. Bio je glavni istraživač niza domaćih i značajnih međunarodnih znanstveno-istraživačkih projekata (u suradnji s Department of Health and Human Services, Food and Drug Administration - FDA, USA, International Atomic Energy Agency - IAEA, European Organisation for Research and Treatment of Cancer - EORTC, UNICEF, ICCIDD i dr.) te mentor 29 obranjenih magisterija i doktorata. Bio je mentor u istraživačkom radu niza uglednih znanstvenika i stručnjaka koji su postali sveučilišni profesori i voditelji različitih zavoda i katedri. Održao je niz pozivnih predavanja na međunarodnim skupovima. Osnovao je jedno stručno društvo Hrvatskoga liječničkog zbora, inicijator osnivanja tri referentna centra Ministarstva zdravstva, jednog istraživačkog instituta i sudjelovao u osnivanju dviju katedra.

Ian je brojnih stručnih i znanstvenih udruženja u zemlji i inozemstvu te predstavnik Hrvatske u International Council for Control of Iodine Deficiency Disorders. Od 1995. do 2010. bio je glavni urednik međunarodno indeksiranoga časopisa *Acta Clinica Croatica* na engleskom jeziku (Medline i Science Citation Index Expanded), glavni urednik Glasnika Hrvatskoga društva za štitnjaču, zamjenik glavnog urednika časopisa *Libri Oncologici* i član izdavačkog odbora *The Thyroid Gland – Clinical and Experimental*.

Za predsjednika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti izabran je 2010. i 2014., oba puta s više od 90 posto glasova redovitih članova HAZU.[1]

Nagrade i priznanja

Dobio je odlikovanje Predsjednika Republike s Redom Danice hrvatske za osobite zasluge u znanosti, nagradu HAZU za doprinos od osobitog i trajnog značenja za Republiku Hrvatsku u području medicinskih znanosti, Državnu nagradu za znanost za životno djelo, Spomenicu domovinske zahvalnosti i Odlikovanje Reda hrvatskoga trojstva.

Senadin Lavić

Rođen u Konjicu, 13. srpnja 1965. Osnovna škola i srednja škola u Konjicu (1972-1984). Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu - studij filozofije i sociologije (1985-1989), magistarski studij (1990-1991) i doktorat iz oblasti filozofskih nauka (2003). U zvanju je redovnog profesora Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu od 2014.

Studij:

- Profesor filozofije i sociologije (1989)
- Magistar filozofskih nauka (1999)
- Doktor filozofskih nauka (2003)
- Izbori u zvanja:
  - Asistent (1997-1999)
  - Viši asistent (1999-2004)
  - Docent (2004-2008)
  - Vanredni profesor (2008-2014)
  - Redovni profesor (2014)

Na Fakultetu političkih nauka predaje sljedeće naučno-nastavne discipline: Osnove metodologije društvenih nauka, Metode i tehnike u sociološkim istraživanjima, Metodologija politoloških istraživanja, Metodologija komunikoloških istraživanja, Metodologija socioloških istraživanja, Sociologija migracija, Empirijsko socijalno istraživanje, Epistemologija i Historijska sociologija.

Učestvovao je u brojnim znanstveno-istraživačkim aktivnostima sa studentima i sa drugim istraživačkim timovima. Sudjelovao je u radu znanstvenih skupova posvećenih perspektivama znanosti, obrazovanja, razvitka bosanskohercegovačkog društva i države Bosne i Hercegovine. Okrenut je principima kulture mira i vrijednostima pluralističke racionalnosti koja je osnova života u razlikama. Lavićevo znanstveno polje interesovanja je metodologija shvaćena kao kritičko-istraživačka svijest u znanstvenim istraživanjima. Pored metodologije istražuje u polju recentne društveno-znanstvene (socio-politološke) fenomenologije, historijsko-socioloških studija, sociologije migracija, socijalne epistemologije (znanje u društvenom kontekstu), savremene filozofije (posebno problemi jezika, identiteta i racionalnosti), leksikologije (rječnik filozofskih pojmova, leksikon socioloških pojmova, onomastičke studije s akcentom na antroponimijske probleme i bošnjačka prezimena) i dr.

Objavio je šest knjiga: Pluralistička racionalnost (Sarajevo, 2004), Između periferije i centra (Sarajevo, 2006), Leksikon socioloških pojmova (Sarajevo, 2014), Metodološke rasprave (2014), Bosna'nin Kültürel ve Ulusal Diriliş (Istanbul, 2015) i Zaborav razlike (Sarajevo, 2018). Bio je voditelj poslijediplomskog (master) studija na Fakultetu političkih nauka i član Upravnog odbora FPN. Bio je član redakcije, te Glavni i odgovorni urednik univerzitetskog časopisa Pregled. Predsjednik je BZK „Preporod“ od 2010. godine, te član Asocijacije nezavisnih intelektualaca Krug 99. član je Upravnog odbora Vijeća Kongresa Bošnjačkih Intelektualaca (VKBI). Predsjednik je Vijeće za nauku Bosne i Hercegovine. Šef Odsjeka za sociologiju Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu.

Slaven Letica

Prof. dr. Slaven Letica redoviti je sveučilišni profesor u mirovini, pisac, javni umnik (intelektualac), ekonomist, sociolog, bivši savjetnik Ujedinjenih naroda i predsjednički savjetnik, bivši saborski zastupnik, bivši predsjednik Europskog pokreta u Hrvatskoj.

Rođen je 28. lipnja 1947. godine u Podgori kod Makarske. Diplomirao je, magistrirao i doktorirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Godinu i pol studirao je filozofiju i sociologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Sveučilišnu karijeru ostvario je na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kao redoviti profesor zdravstvene ekonomike i medicinske sociologije.

Kao savjetnik Ujedinjenih naroda (Svjetske zdravstvene organizacije) radio je na projektima organizacije, financiranja i upravljanja zdravstvenim sustavima, promicanja (promocije) zdravlja te razvoja vodstvenih i upravljačkih sposobnosti zdravstvenih upravljača u brojnim zemljama: Indija, Kina, Pakistan, Tajland, Egipat, Sudan, Filipini i u brojnim europskim zemljama.

Bio je prvi („osobni“) savjetnik predsjednika Republike dr. Franje Tuđmana od svibnja 1990. do ožujka 1991.

U Hrvatski sabor izabran je u njegovu 5. sazivu, u prosincu 2003. godine, kao neovisni kandidat i nositelj izborne liste Hrvatske stranke prava i Zagorske demokratske stranke u I. izbornoj jedinci. Kao neovisni kandidat Slaven Letica kandidirao se na predsjedničkim izborima 2000. i 2005. godine.

Autor je i koautor 20 znanstvenih i popularno znanstvenih knjiga i udžbenika izdanih u Hrvatskoj i SAD-u te više od sto znanstvenih i stručnih članaka. Vrijedno je izdvojiti: Zdravstvo u Hrvatskoj: razvoj, stanje i perspektive (1981.), Kriza i zdravstvo (1984.), Zdravstvena politika u doba krize (1984.), Intelektualac i kriza (1984.), četvrta Jugoslavija (1989.), Obećana zemlja (1992.), Divlje misli (1993.), The Road from Paradise (SAD, 1993., koautor), Habits of the Balkan Heart (SAD, 1993., koautor), Postmoderna i genocid u Bosni i Hercegovini (1997., koautor), Političko pleme (1999.), Strašni sud (2002.), Medicinska sociologija (2003., koautor), Let iznad kukavičjeg gnijezda (2007.), Mala povijest Velike Srbije (2013.), Za Elenu: Američke e-priče (2014.) i Vječni titoizam i ljuđoždarska politika (2016.), Apatridi (pripremljena za tisak) i Božja znanost (urednik; pripremljeno za tisak).

Profesor Letica u Hrvatskoj je poznati i kao javni intelektualac koji duže od četiri desetljeća u javnosti djeluje kao kolumnist, pisac eseja i kao sudionik brojnih televizijskih rasprava o ključnim problemima hrvatske države, kulture, znanosti, zdravstva i društva.

Posljednjih godina sustavno se bavi istraživanjem fenomena hrvatske, europske i svjetske Velike recesije i dužničke krize koju naziva „dužničko ropstvo“, kao i komparativnim analizama ekonomskih politika usmjerenim na prevladavanje tih kriza.

Ivan Markešić

Rođen je 22. veljače 1954. u Proslapu, općina Prozor-Rama, BiH. Srednju školu – Franjevačku klasičnu gimnaziju – završio je u Visokom (1972), studij sociologije na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu (1978) te studij njemačkoga jezika na Filozofskome fakultetu u Sarajevu (1984). Na Filozofskome fakultetu u Zagrebu magistrirao je temom o političkoj teologiji Dorothee Soelle (1988) te doktorirao temom »Religija u teoriji sustava Niklasa Luhmanna« (1997). Nakon završenoga studija radio kao prevoditelj za njemački jezik u UNIS-Prozoru (1978-1987), bio znanstveni novak u Institutu za društvena istraživanja u Sarajevu (1987-1991), zatim glavni tajnik HDZBiH (1991-1992), potom radio u Hrvatskome informacijskom centru (HIC) u Zagrebu (1992-1993) te kao leksikograf u Leksikografskome zavodu »M. Krleža« Zagreb (1993-2005). Od 16.5.2005. zaposlen je u Institutu društvenih znanosti »Ivo Pilar« u Zagrebu.

Prošao izbor u sva znanstveno-nastavna zvanja: od znanstvenoga suradnika do znanstvenoga savjetnika u trajnome zvanju, odnosno od docenta do redovitoga profesora u trajnome zvanju, kao i u zvanja od leksikografa do leksikografskoga savjetnika. Na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu predaje kolegije: Klasične i Suvremene sociološke teorije, Religije svijeta te Sociologija umiranja i smrti, a na Edukacijsko-rehabilitacijskome fakultetu u Zagrebu kolegij Osnove sociologije.

Sudjelovao je na više desetina međunarodnih i domaćih znanstvenih i stručnih skupova te bio voditelj i suradnik na nekoliko znanstvenih projekata MZOS-a. Objavio šest vlastitih knjiga, od toga jednu u koautorstvu, zatim preko 30 znanstvenih, više desetaka preglednih i stručnih radova te prikaza. S njemačkog na hrvatski jezik preveo šest knjiga. Širi popis objavljenih radova vidjeti na: <http://bib.irb.hr/lista-radova?autor=198965>

E-mail: ivan.markesic@pilar.hr

Oženjen. Živi i u Zagrebu (HR) i u Rami (Ripci, BiH)

Amir Muzur

Amir Muzur (Rijeka, 1969.), diplomirao je na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci (1993.), magistrirao srednjovjekovne studije na Srednjoeuropskom sveučilištu (CEU) u Budimpešti (1996.) i doktorirao kognitivne neuroznanosti na Međunarodnoj školi za napredne studije (ISAS/SISSA) u Trstu (2000.). Godinu dana radio je u Laboratoriju za neurofiziologiju Zavoda za psihijatriju Sveučilišta Harvard u Bostonu. Danas je redovitim profesorom (od 2013.) i pročelnikom Katedre za društvene i humanističke znanosti u medicini (od 2008.; treći mandat) Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, gdje predaje kolegije »Uvod u znanstveni rad«, »Uvod u medicinu i povijest medicine«, »Stanja svijesti« i dr., a od 2014. je i prodekanom za poslovne odnose i kvalitetu Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci (drugi mandat).

Objavio je preko dvadeset knjiga (povijest Opatije i Liburnije, povijest medicine i bioetike, popularizacija neuroznanosti, eseji, putopisi, poezija), oko 250 članaka u znanstvenoj i 350 u ostaloj periodici. Na znanstvenim/stručnim skupovima prezentirao je oko 160 radova. Pokrenuo je časopis *Jahr – European Journal of Bioethics* (glavni urednik 2010.-2014., sada član Uredništva) i bio članom uredništva časopisa *Global Bioethics* (2014.-2017.) i *AMHA – Acta Medico-Historica Adriatica* (2003.-2011.), a sada je članom uredništva časopisa *The Holistic Approach to Environment*, *Jahr – Revista Europea de Bioética* (Buenos Aires), *Journal International de Bioéthique et d'Éthique des Sciences*

(Paris), Ethik in der Praxis – Studien, Kontroversen und Materialien (Münster), Journal of Applied Health Sciences (Zagreb; zamjenik glavnog urednika), Rijeka, Sušačka revija i Vinodolski zbornik. Dobio je prvu nagradu na Književnom natječaju Drago Gervais 1999.

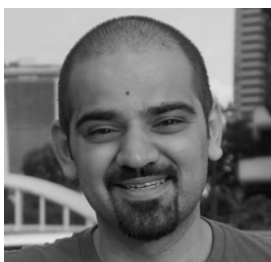
Od 2005. do 2009. bio je gradonačelnikom Opatije. Dodijeljeni su mu naslovi »Gradonačelnik godine« (HRT i HGK, 2006.), komendator Reda Zvijezde talijanske solidarnosti (predsjednik Republike Italije, 2008.) i počasni konzul Republike Poljske (2011.). Ian je Odbora za medicinsku leksikografiju HAZU, Znanstvenog vijeća Referentnog centra za zdravstveni turizam i medicinski programirani odmor Ministarstva zdravstva, Povjerenstva za znanstveno-izdavačku djelatnost Ministarstva znanosti i obrazovanja te Područnog znanstvenog vijeća za biomedicinu i zdravstvo Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj.

Bio je potpredsjednikom Hrvatskog društva za psihosomatska istraživanja i Hrvatskog znanstvenog društva za povijest zdravstvene kulture te predsjednikom Hrvatskog bioetičkog društva (2012.-2016.). Sada je potpredsjednikom Povijesnog društva Rijeka, počasnim članom Bioetičkog društva Srbije, predstojnikom Dokumentacijsko-istraživačkog centra za europsku bioetiku Fritz Jahr Sveučilišta u Rijeci (od 2013.; drugi mandat) i predsjednikom Znanstvenog odbora Znanstvenog centra izvrsnosti za integrativnu bioetiku (od 2015.). Vodio je projekte »Medicinski elementi u sakralnoj tradiciji na području Riječke nadbiskupije« (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, 2011.-2014.), »Fritz Jahr i korijeni europske bioetike: utemeljenje međunarodne mreže znanstvenika – EuroBioNethics« (Hrvatska zaklada za znanost, 2011.), i »Europska bioetika na djelu – EuroBioAct« (Hrvatska zaklada za znanost, 2014.-2017.), a još uvijek vodi projekt »Korijeni bioetike: američki i europski prinosi konstrukciji jedinstvene povijesti« (Sveučilište u Rijeci, 2014.-2018.).

Iva Rinčić

Iva Rinčić rođena je u Rijeci 1975. godine. Studij sociologije i kroatologije završila je u Zagrebu, kao i magisterij znanosti (Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu). Doktorat znanosti stekla 2011. na zagrebačkom Filozofskom fakultetu obranivši tezu o institucionalizaciji bioetike u Europskoj uniji. Na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci radi od 2001. godine, a od 2011. i na Fakultetu zdravstvenih studija, predajući kolegije iz posebnih sociologija (Medicinska sociologija i Sociologija zdravlja), te bioetike (Osnove kliničke bioetike). Samostalno je objavila 2 knjige i još dvije u koautorstvu, te oko 40 članaka. Usavršavala se u Norveškoj, Italiji i Švedskoj. Ianica je uredništva triju izdavačkih savjeta časopisa, bila je članicom i predsjednicom nekoliko znanstvenih skupova, a sudjelovala je i u nekoliko međunarodnih projekta, uglavnom iz bioetike. Trenutno je članica nacionalnog Područnog vijeća za humanističke znanosti, a od 2013. obnaša i funkciju ravnateljice Zaklade Sveučilišta u Rijeci.

Faiz Sheikh

Faiz Sheikh je počasni predavač međunarodnih odnosa na Sveučilištu Exeter, UK. Trenutačno predaje na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te istovremeno istražuje promjenu prevlasti u međunarodnim odnosima. Njegovi znanstveni interesi su globalno upravljanje, nezapadni međunarodni odnosi i politički islam. Njegova monografija "Islam i međunarodni odnosi: Razmatranje zajednice i granica univerzalizma" izdana 2016. osvojila je nagradu Sussex International Theory Prize za 2017. godinu.

- Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, od veljače 2018.
- Počasni predavač međunarodnih odnosa, Sveučilište Exeter, od svibnja 2017.
- Marie Curie Post-Doctoral Fellow, Sveučilište Hamburg, travanj 2015. - ožujak 2017.
- Predavač međunarodnih odnosa, Sveučilište Exeter, kolovoz 2014. - ožujak 2015.

- Predavač međunarodnih odnosa i političkih prilika na Bliskom istoku, Sveučilište Leeds, siječanj - ožujak 2014.

Obrazovanje:

- Poslijediplomski sveučilišni studij (PhD) Politika i međunarodni odnosi, Sveučilište Leeds, završen 2013.
- Diplomski sveučilišni studij (MA) Politika i međunarodni odnosi, Sveučilište Leeds, završen 2010.
- Preddiplomski sveučilišni studij (BA, Hons) Arapski jezik i međunarodni odnosi, Sveučilište Leeds, završen 2009.

Autorske knjige i poglavlja u knjizi:

- Sheikh, F: *Islam and International Relations: Exploring Community and the Limits of Universalism*, (London: Rowman & Littlefield, 2016)
- Sheikh, F and May, S: 'Remembering the umma in the confines of the nation state', in Garnett, J and Hausner, S (eds): *Religion in Diaspora: Cultures of Citizenship* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015)
- Sheikh, F: 'The Zombie Apocalypse: A Fictional State of Nature?' in: Babic, A.A. (ed): *Comics as History, Comics as Literature: Roles of the Comic Book in Scholarship, Society, and Entertainment* (New Jersey: Fairleigh Dickinson, 2013)

Znanstveni radovi u časopisima:

- May, S, Wilson, E, Baumgart, C, Sheikh, F: 'The religious as political and the political as religious: globalization, post-secularism and the shifting boundaries of the sacred' (*Politics, Religion and Ideology*, vol. 14, no. 3, 2014), pp. 331-346
- Sheikh, F: 'Two sides of the same coin? The Muslim umma and the European Union', (*Politics, Religion and Ideology*, vol. 14, no. 3, 2014), pp. 422-455

Znanstveni prikazi:

- 'Who Speaks for the Islamic World? Religion, Identity and the Organisation of Islamic Cooperation', (*Politics, Religion & Ideology*, vol. 18, no. 1, 2017), pp. 117-121

Velimir Srića

Velimir Srića je završio Ekonomski fakultet i magisterij na FER-u. Kao Fulbrightov stipendist stekao je MBA na Columbia University, New York i doktorat iz menadžerske informatike. Konzultant je iz menadžmenta i informatike u nizu tvrtki kao Coca Cola, Fina, Gorenje, dm, Uljanik, INA, PBZ i Krka. Bio je direktor Zavoda za informatičku djelatnost, Predsjednik Komiteta za znanost, tehnologiju i informatiku i član Hrvatske vlade. Programski je direktor privatne konzultantske tvrtke za digitalne inovacije i razvoj menadžmenta. Vodio je Radnu grupu za strategiju informatizacije Hrvatske i bio predsjednik Skupštine grada Zagreba. Objavio je sedamdesetak knjiga i preko petsto članaka, a koautor je i Međunarodne enciklopedije menadžmenta. Redoviti je profesor Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, gostujući profesor na UCLA (University of California at Los Angeles) i na Renmin sveučilištu u NR Kini, a predaje na sveučilištima u Budimpešti, Dubaiju, Grazu, Mariboru, Rijeci, Sarajevu, Splitu i Osijeku. Ekspert je Svjetske banke za Change Management, član Europske akademije znanosti i umjetnosti i Komisije za Digitalno društvo pri ICC (International Chamber of Commerce).

Ivan Šestak

Izvanredni je profesor na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu te njegov prodekan. Središte njegovih istraživanja su fundamentalne teme klasičnog filozofskog nauka o čovjeku, o kojima je objavio više znanstvenih radova. Nekim prilozima iz filozofije sudjeluje u Hrvatskoj enciklopediji i Hrvatskom filozofskom leksikonu. Organizirao je više znanstvenih simpozija u nas i u inozemstvu. Od 1998. do 2007. vršio je službu glavnog urednika časopisa *Obnovljeni život*; od 2004. do 2010. službu prodekana, a od 2010. do 2016. i službu dekana Filozofskog fakulteta Družbe Isusove u Zagrebu. Bibliografija se nalazi u CROSBİ.

Ivo Šlaus

Ivo Šlaus, počasni predsjednik Svjetske Akademije umjetnosti i znanosti (12/2013), predsjednik (2011-13), predsjednik Upravnog vijeća (2011), član od 1994. Direktor South East European Division (2005-2011), član Rimskog kluba od 1988, počasni član od 2017, član Savjeta Pugwash (od 2002). član the European Leadership Network (od 2010), član Peace Advisory Council to accomplish worldwide cessation of war (HWPL) (od 2014), bio je dekan Visoke škole međunarodnih odnosa i diplomacije Dag Hammarskjöld (2010-2017), zaslužni znanstvenik IRB (2005), profesor diplomacije i međunarodnih odnosa (od 2015), član European Commission Research, Innovation, Science Policy Expert (RISE) High Level Advisory Body (2015), predsjednik Open to the World Advisory Group (2016), delegat HAZU u European Academies Science Advisory Council – EASAC (2013), član-osnivač Academia Europaea (1988), predsjednik sekcije Physics and Engineering, član HAZU (od 1977, predsjednik Odbora za međunarodnu suradnju 1991-1997), vanjski član Makedonske i Crnogorske Akademije (od 2006). Osnivač i predsjednik časopisa *Cadmus*. Predsjednik

Savjeta Sustainable Development, Energy, Water, and Environmental Systems konferencija (od 2002), član World Innovation Forum (od 2003), član Balkan Political Club (od 2004), član UNESCO Task Group for Revitalizing R&D in South-East Europe (1997-2001). Profesor fizike (od 1967). član Američkog, Hrvatskog i UK Društva fizičara. Osnivač (1968) i član Izvršnog odbora (1969-72 and 1988-92) European Physical Society. Nagrade: 1962 i 1969, za životno djelo 2008. Pozvani profesor: UCLA (1964-2003), Duke University (1980-), Georgetown University (1979-1992), Université Catholique Louvain, Laval University, Free University Amsterdam, Kyoto University and North Carolina Central University (since 2010), Senior scientist at IKO, Amsterdam, the Naval Research Laboratory, Washington, Los Alamos National Laboratory i TRIUMF, Vancouver. Autor 382 znanstvenih radova (Web of Science 185), 7 monografija iz fizike, pozvani predavač na preko 60 internacionalnih konferencija, keynote govornik na 7 internacionalnih konferencija. Citiran preko 4000 puta, h-faktor 37. Istraživanja: nuklearna i fizika čestica, medicinska fizika, politika znanosti, sigurnost, održivi razvojni i ljudski kapital. Zastupnik u Hrvatskom Saboru (2000-2004). Suosnivač i glavni tajnik Hrvatskog pokreta za demokraciju i socijalnu pravdu (1996-2001). član Savjeta Socijaldemokratske partije (SDP) Hrvatske (2000-2004 i 2017-).

član Glavnog Odbora SDP (2000-2004), član Savjeta Internacionalne Konferencije 'Religion, Science and Environment' (2002). Medalja u povodu 25 godišnjice Pada komunizma u Istočnoj Europi (Vlada Rumunjske, 2014). Biografski navodi: Who's who in Science in Europe, Longman, UK; Men of Achievement, International Biographical Centre, Cambridge, UK; Tko je tko u Hrvatskoj; Community Leaders of America; Marquis Who's who in medicine and health care, and Marquis Who's who in the world.

Zoran Tomić

Prof. dr. sc. Zoran Tomić je redoviti sveučilišni profesor. Rektor Sveučilišta u Mostaru. Suradnik Hrvatske akademije za znanost i umjetnost BiH. član Vijeća za znanost Bosne i Hercegovine. Predsjedatelj rektorske konferencije/zbora BiH. Potpredsjednik Upravnog odbora Agencije za razvitak visokog obrazovanja i unapređenju kvalitete BiH. Potpredsjednik Vijeća Regulatorne agencije za komunikacije BiH.

Rođen 1966. godine u Radišićima, općina Ljubuški (BiH). Osnovnu i srednju školu završio u Ljubuškom, a na Sveučilištu u Mostaru diplomirao na Pravnom fakultetu. Na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu završio poslijediplomski studij i stekao zvanje magistra znanosti, polje politologija. Na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu obranio doktorski rad na informacijsko-komunikacijskom polju. Stručno usavršavan kroz programe edukacije u SAD-u 1995., Njemačkoj 1996. i Velikoj Britaniji 1999.

Jure Ze ević Božić

Rođen je 21. kolovoza 1958. godine u Gornjem Zoviku (BiH). Osnovnu školu završio je u Drenovcima 1972. godine, a gimnaziju u Zagrebu 1976. godine. Teologiju je studirao u Zagrebu i Beču, gdje 1984. godine postiže magisterij iz duhovne teologije i 1989. godine doktorat iz ekumenske teologije. Pripada Redu bosonogih karmelićana (OCD) u kojem je obnašao brojne odgovorne dužnosti (prior, župnik, provincijalni savjetnik, prefekt studija, duhovni asistent Udruge samostana Bosonogih karmelićanki u Hrvatskoj i BiH itd). Pročelnik je Katedre za ekumensku teologiju Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, predstojnik Instituta za ekumensku teologiju i dijalog Juraj Križanić KBF-a, voditelj specijalizacije u ekumenskoj teologiji na poslijediplomskom studiju KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, član Vijeća Sustavnog studija duhovnosti, tajnik Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za ekumenizam i dijalog, predsjedatelj Ekumenskog koordinacijskog odbora Crkava u Hrvatskoj, koordinator Susreta visokih predstavnika vjerskih zajednica u RH; član Hrvatskog biblijskog društva, član Europskog društva za katoličku teologiju, član međunarodnog uredničkog savjeta revije „Edinost in dialog“ Instituta za ekumensku teologiju i međureligijski dijalog pri Teološkom fakultetu Univerziteta u Ljubljani, glavni urednik Karmelskih izdanja itd. Napisao je i uredio niz knjiga i radova s područja ekumenskog i međureligijskog dijaloga, a dodijeljeno mu je i Priznanje Udruge za vjerske slobode „za naročiti doprinos promicanju pravde, mira, jedinstva i vjerske slobode u našem društvu“.

Muamer Zukorlić

Muamer ef. Zukorlić rođen je 15.2.1970., od oca Mehdije i majke Nurije, u Orlju kod Tutina, gdje je i odrastao sa roditeljima i dva mlada brata. Oženjen je i otac osmero djece. Osnovnu školu završio je u svom rodnom mjestu, a Medresu „Gazi Husrev-beg“ u Sarajevu. Jednogodišnji vojni rok odslužio u Gospiću i na Svetom Roku u Hrvatskoj. Studije filozofije šerijatskog prava (Usuli fikh) okončao na Islamskom univerzitetu „El-Emir Abdel-Kadir“ u Konstantini (Alžir), a postdiplomske studije iz oblasti egzegeze Kur’ana (Tefsir) na Univerzitetu „El-Džinan“ u Tripoliju (Libanon). Na Internacionalnom univerzitetu u Novom Pazaru 2017. godine odbranio je doktorsku disertaciju na temu: „AKADEMIJA – nastanak, razvoj i značaj sa posebnim osvrtom na Bošnjačku akademiju nauka i umjetnosti“ stekavši naučni stepen doktor humanističkih nauka – uža naučna oblast kulturološke nauke. Tečno govori, piše i čita na arapskom jeziku, govori turski jezik, a služi se engleskim jezikom. Bio je višegodišnji predavač u Medresi „Gazi Isa-beg“ u Novom Pazaru, višegodišnji predavač grupe vjerskih predmeta i arapskog jezika na Islamskoj pedagoškoj akademiji (danas Fakultet za islamske studije). Predsjednik je Mešihata Islamske zajednice Sandžaka od njegovog osnivanja i muftija sandžački od 1993. do 2000, glavni muftija i predsjednik

Mešihata IZ-e u Srbiji od njenog objedinjenja 2007. do 2014, od kada je muftija sandžački. Bio je dekan Islamske pedagoške akademije 2001, rektor Internacionalnog univerziteta u Novom Pazaru od njegovog osnivanja 2002. do 2008, od kada je predsjednik Univerziteta. Osmislio je i predvodio osnivanje i organizaciju Internacionalnog univerziteta u Novom Pazaru 2002. sa odjeljenjima u Nišu, Beogradu, Pančevu i Subotici, isturenog odjeljenja Alaudin medrese iz Prištine u Novom Pazaru u samostalnu Medresu „Gazi Isa-beg“ 1994, osnivanje Ženske medrese „Gazi Isa-beg“ u Novom Pazaru 1996. i njenih odjeljenja u Rožajama 2002. i Preševu 2014, islamskog magazina „Glas islama“ 1996, čiji je prvi glavni i odgovorni urednik, mreže dječijih vrtića i predškolskih ustanova „Reuda“ i školskog mekteba „Wildan“ 1998, Islamske pedagoške akademije (sadašnji FIS) 2001. Inicirao je osnivanje Muslimanskog omladinskog kluba (MOK) 1999, Udruženja žena „Merjem“ 2007, Udruženja uleme Islamske zajednice u Srbiji 2007, Zajednice sandžačke dijaspore 2003, Škole Kur’ana asnog u Novom Pazaru 2010, Islamskog kulturnog centra „Altun alem“ 2011, Vakufske direkcije 2014. Osmislio je i podržao osnivanje Internacionalne humanitarne organizacije (IHO) 1995, koja je kasnije prerasla u Centar za humanitarni rad „Hajrat“, otvaranje sedam vakufskih kuhinja za siromašne u svim gradovima Sjevernog Sandžaka. Osmislio je i inicirao osnivanje Izdavačke kuće „El-Kelimeh“ 1993, osnivanje Agencije za sertifikiranje halal-kvaliteta 2007, Media centra 2008, Instituta za izučavanje genocida i zločina 2011, Sandžačke biznis-asocijacije (SABA) 2010, Bošnjačke kulturne zajednice 2009, Televizije „Universa“ 2008, koja kasnije prerasta u Sandžak-televiziju, islamskog „Refref“ radija u Novom Pazaru 2009. Održao je više od 1000 predavanja iz islamske i tematike kolektivnih i individualnih ljudskih prava, dao više od 700 intervjuva, imao više od stotinu raznih medijskih nastupa, učestvovao na više stotina međunarodnih naučnih, kulturnih i političkih simpozija i konferencija. Nosilac je pobjedničke liste Bošnjačke kulturne zajednice na izborima za Bošnjačko nacionalno vijeće 2010. i član BNV-a 2010-2014. Kandidat je na predsjedničkim izborima u Srbiji 2012. sa najviše osvojenih glasova u Sandžaku. Jedan je od osnivača Svjetskog bošnjačkog kongresa, Bošnjačke akademije nauka i umjetnosti i Bošnjačke nacionalne fondacije. Generalni je sekretar BANU-a od 2011. i predsjednik Skupštine SBK od 2012. lan je Izvršnog vijeća Islamske svjetske lige – Rabite. Nosilac je liste Bošnjačke demokratske zajednice Sandžaka (BDZS) na parlamentarnim i lokalnim izborima 2016. godine u Republici Srbiji. Od 2016. godine je narodni poslanik, predsjednik Odbora za obrazovanje, nauku, tehnološki razvoj i informatičko društvo, predsjednik Poslaničke grupe prijateljstva (PGP) sa Katarom Narodne skupštine Republike Srbije. Autor je epohalnog djela “Drevna Bosna” koje je objavljeno 2017. godine. Na Izornoj skupštini Stranke pravde i pomirenja (SPP-a) 2017. izabran je za predsjednika SPP-a.

Tija Žarković Palijan

Prof. dr. sc. Tija Žarković Palijan rođena je u Puli 1952. godine. Diplomirala je na Medicinskom fakultetu u Zagrebu 1977., a specijalist psihijatrije postala je 1984. godine, znanstveni stupanj magistra znanosti stekla je 1991. godine, na temu Alkoholizam kriminalitet, a 2005 godine znanstveni stupanj doktora znanosti na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu braneći tezu „Značajke osobnosti alkoholičara počinitelja i ne počinitelja kaznenih djela. Subspecijalizaciju iz forenzične psihijatrije stekla je 2005 godine, a 2007 subspecijalizaciju iz alkoholizma i drugih ovisnosti. Zaposlenik je Neuro-psihijatrijske bolnice Dr. Ivan Barbot u Popovači te Sveučilišta u Splitu u Sveučilišnom odjelu za forenzične znanosti. Educirana je iz područja psihoterapije stekla je licence iz grupne psihoterapije, grupni analitičar, psihoterapeut iz transakcijske analize, hipnoterapije, kibernetike psihoterapije te socioterapije. U treningu je iz IMAGO psihoterapije partnerskih odnosa.

Prof. dr. sc. Tija Žarković Palijan objavila je preko 80 znanstvenih i stručnih radova u domaćim i stranim časopisima, od čega 4 knjige Iz Forenzične psihijatrije. U uredničkom je odboru časopisa Alcoholism and psychiatry research: Journal on psychiatric research and addictions i časopisa Zrcalo.

U Neuropsihijatrijskoj bolnici Dr. Ivan Barbot u Popovači dugi niz godina vodila je Centar za alkoholizam, a od 1994 voditelj je forenzično psihijatrijskog odjela, a od 1997 godine koordinator je Zavoda za forenzičku psihijatriju. Na Sveučilišnom odjelu za forenzične znanosti zaposlenik od 2011 godine te je u okvirima katedre uvela dva predmeta: Forenzični intervju i Profiliranje počinitelja te se sada nalazi u statusu zamjenika voditelja katedre za Biomedicinske znanosti u forenzici na Sveučilišnom odjelu za forenzične znanosti, Sveučilišta u Splitu. Na Policijskoj akademiji u Zagrebu predaje predmet Psihopatologija i postupanje policije. Sudjeluje u edukaciji liječnika, psihijatarata, subspecializanta iz forenzične psihijatrije, psihologa, policije i djelatnika suda. Bavi se dobrotvornim radom i osnovala je Lions Klub Popovača.

Zbor Liječnika Hrvatske dodijelio joj je priznanje za 40 godina članstva i doprinosa u promicanju profesije u službi zdravlja naroda.

Miomir Žužul

Miomir Žužul je rođen u Splitu 1955. godine. Oženjen je i otac četvero djece.

Osnovnu školu i gimnaziju je završio u Imotskom. Diplomirao je na Odsjeku za psihologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1979., gdje je i magistrirao 1982., i doktorirao 1988. Pored toga završio je program Upravljanja konfliktnim situacijama, na Kennedy School of Government, Harvard Sveučilišta. 1978. se zaposlio kao školski psiholog u srednjoj školi u Imotskom, a od 1979. je na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao asistent, docent i profesor. Obavljao je dužnost šefa katedre za Dječju i razvojnu psihologiju, a pored toga bio je zamjenik pročelnika Odsjeka za psihologiju, te prodekan Filozofskog fakulteta. Bio je član i dužnosnik u više strukovnih i znanstvenih organizacija (Hrvatsko i Američko udruženje psihologa, Europsko udruženje za psihologiju ličnosti, Svjetska organizacija za mentalno zdravlje...). 1989/90, te 1990/91 bio je gostujući profesor na Odsjeku za psihologiju Sveučilišta u Pittsburgu, 2000/01 profesor na Princeton Sveučilištu. Predavao je na velikom broju američkih i svjetskih sveučilišta. Autor je tri i urednik tri knjige, a objavio je preko pedeset znanstvenih i stručnih radova. Od rujna 1991. do ožujka 1992. bio je dragovoljac Domovinskog rata i ima čin brigadira. U ožujku 1992. postao je pomoćnik ministra vanjskih poslova, a u lipnju zamjenik ministra. U kolovozu 1992. imenovan je savjetnikom za nacionalnu sigurnost Predsjednika Republike Hrvatske. Od veljače 1993. do veljače 1996. je stalni i opunomoćeni veleposlanik RH pri UN u Ženevi, a od veljače 1996. do studenog 2000. veleposlanik u SAD i Meksiku. Bio je član Predsjedničkog vijeća i VONS-a, a od 1994. i posebni izaslanik Predsjednika za pregovore. Sudjelovao je u svim važnijim pregovaračkim procesima devedesetih godina, uključivši i Washingtonski i Daytonski sporazum.

Bio je posebni izaslanik OESS-a za konflikt između Rusije i Gruzije, te dio sedmeročlanog odbora za reforme i reorganizaciju OESS-a.

Dobio je više domaćih i međunarodnih odlikovanja (red kneza Branimira, nagrada Martin Luther King, nagrada za humanitarni rad UN-a, nagrada za međunarodni rad People to People...). Imao je više međunarodnih diplomatskih i vanjskopolitičkih klubova i organizacija. Vitez je Malteškog reda.

2003. do 2007. bio je izabrani član Hrvatskog sabora, a od 2003. do 2005. ministar vanjskih poslova RH. 2008. je osnovao prvo privatno i prvo međunarodno sveučilište u Hrvatskoj – Dubrovnik International University (danas Libertas međunarodno sveučilište), te je bio i predsjednik i rektor Sveučilišta.

ABSTRACTS

SAŽETCI

ISLAM I LJUDSKA PRAVA

Ida Alić

Mešihat Islamske zajednice u Hrvatskoj, Zagreb, Hrvatska

Kraj 20. stoljeća obilježilo je okončanje Hladnoratovskog razdoblja. Podjela svijeta na dva tabora time je nestala, ali su na površinu izbili mnogi dotad zatomljeni problemi poput etničkih napetosti, „vjerske neiživljenosti“ u nekadašnjim komunističkim državama, proliferacije oružjem i trgovine ljudima. Na porast vjerskog radikalizma u islamskom svijetu utjecali su brojni problemi s kojim su se zemlje susretale, uglavnom ekonomske prirode. No, islam u fokus svjetske javnosti dolazi nakon terorističkog napada na Blizance 11. rujna 2001. Iako je većina muslimana osuđivala taj suludi čin, to je imalo malo učinka na javnost koja je islam percipirala kao nešto nazadno i negativno. Kritike su često išle na račun ljudskih prava, prije svega odnosa prema ženama i nemuslimanima, odnosno šerijata koji se u nekim segmentima kosi s poštovanjem ljudskih prava kako ih podrazumijeva liberalna demokracija.

U radu propitujem koliko je diskriminirajući odnos prema navedenim skupinama utemeljen u samom islamu, te kako islam tretira dvije spomenute kategorije. Dotičem se i povijesnog konteksta kako bi se stekao uvid u pomake u poštovanju ljudskih prava koje je donio islam. Prikazujem i glavne pozicije u islamskom svijetu kad je riječ o odnosu prema Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima iz 1948., te pokušavam utvrditi je li šerijat uskladiv s takvim konceptom.

* * * * *

HIJERARHIJA I SVJETLOST

Sead Alić

Sveučilište Sjever, Koprivnica, Hrvatska

U fenomenima religije i politike rad želi kroz povijest analizirati odredbenu ulogu religijskih i političkih hijerarhija. Ove su hijerarhije utjecale na nerijetka razdvajanja pa i suprotstavljanja vjere i religije, odnosno politike i lažnih ideologija. Egzoterični (izvanjski) religijski pristup bio je u mnogo slučajeva preprekom dubljem unutarnjem ezoteričnom pristupu. Na sličan su način mnogi politički idealisti završili u gulagu političke birokracije.

Povijest poznaje i pamti grijehe političkih ali i religijskih hijerarhija. Zato misao koja stremi istini treba promišljati ulogu hijerarhija u jednom i u drugom fenomenu. U tom kontekstu rad želi promisliti suvremene tendencije politiziranja religije i 'religiziranja' politike. Živimo naime u vremenu ateističkih oblika religioznosti i sakralno obojanih politika obučeni u ruho svjetovnosti.

U traganju za smislom ljudskog bivstvovanja religija, politika i filozofija (a tu je u blizini i znanost) isprepliću se jedna oko druge (poput stabljika penjačica), nedovoljno snažne da stoje samostalno, ali uvijek usmjerene prema svjetlosti.

RELIGIJE I IDENTITET

Augustin Bašić

Hrvatska radiotelevizija (HRT), Zagreb, Hrvatska

U suvremenom društvu danas se sve više govori o identitetu koji prati i određuje čovjeka. Koliko se religija vezuje uz identitet i koliko ga određuje? A identifikacija nacionalnog i religijskog (konfesionalnog) na ovim prostorima aktualna je i izazovna. U „Ekumeni“ od temi 'RELIGIJE I IDENTITET' raspravljali su (krajem prošle 2017. godine) gosti dr.sc. Peter Kuzmič, kršćanski teolog i etičar, Ivan Zvonimir Čičak, predsjednik Hrvatskoga helsinškoga odbora te Neven Šantić, medijski analitičar.

U raspravi je konstatirano da je kod nas identitet ponajčešće etnoreligijski definiran. A otvorilo se i pitanje - kako graditi moderni identitet za toleranciju i priznavanje različitosti? U raspravi urednik i voditelj A. Bašić donosi izjave od muftije Aziza Hasanovića i istaknutog sociologa religije Željka Mardešića - koji govore o depolitizaciji i deideologizaciji religije. Ostaje otvoreno pitanje kako s etnocentričnog prijeći na kristocentrično kršćanstvo? Kako razvijati međureligijski dijalog i prihvaćanje sekularizacije za mirniji, tolerantniji suživot u našem ideološki podijeljenom društvu?

Napomena: Tema izlaganja bit će prikazana videozapisom iz emisije Ekumena koja obilježava 20 godina kontinuiranog rada.

* * * * *

PRESUDA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA LAUTSI PROTIV ITALIJE - RAZRJEŠENJE KONTROVERZE OKO RELIGIJSKE SIMBOLIKE ILI MOŽDA ZAMKA?

Marko Bonifačić

Europsko Sveučilište Viadrina, Frankfurt/Oder, Njemačka

Presuda Europskog suda za ljudska prava Lautsi protiv Italije (30814/06), koja je na tom sudu bila odlučivana u dva stupnja, odredila je stav sekularne europske države glede izlaganja religijske simbolike u javnim školama. Time je javno izloženo kršćansko raspelo, nakon velike rasprave, oglašeno kulturnom tradicijom, odnosno „pasivnim simbolom“, te stoga nije uzeto kao nedopustiva religijska indoktrinacija. Imajući u vidu slična pitanja, kao npr. natpis na US dolaru „Pouzdamo se u Boga“, ali i nedavnu „ aferu“ hrvatske ministricе socijalne politike, oko donacije artikala jednom katoličkom vrtiću, kao i Carla Schmitta koji je rekao „svi pregnantni politički koncepti moderne političke znanosti su sekularizirani religijski koncepti“, postavlja se pitanje buduće primjene presude Lautsi. Odnosno koji bi danas bio neki drugi dopušteni „pasivni“ ili „aktivni“ religijski simbol?

* * * * *

RELIGIJA U SLUŽBI IZVORA LEGITIMITETA ZA POLITIČKO DJELOVANJE

Nermin Botonjić

Mešihat Islamske zajednice u Hrvatskoj, Zagreb, Hrvatska

Kroz povijest je zabilježeno da je religija imala, pored svoje primarne uloge usmjeravanja čovjeka u organiziranju svoga života u skladu s Božjim propisima, i druge uloge koje su je maknule iz pozicije subjekta u poziciju objekta. Politika i oni koji su se njome bavili uspijevali su i još uvijek uspijevaju koristiti motivirajuću snagu religije za postizanje zadanih ciljeva bez obzira koliku štetu bi mogli pretrpjeti sami članovi iste. Pozivanje na Boga, apsolutnu nepogrješivost Njegovih objava, napatuka, naredbi, obećane nagrade i kazne nepobitni su dokazi za one koji vjeri kroz religiju uče, ali i za one koji religiju i vjerski nauk u postizanju ciljeva samo koriste. Od faraona pa do sekularista i laika, gotovo nitko nije ostao imun na iskušenje da se religijom posluži u nekom trenutku, pa makar to bilo i tretirajući je neprijateljem i zlom s namjerom ostvarenja ciljeva. I danas, od ekstremističkih grupa, legitimnih predstavnika vlasti pa do zagovornika očuvanja univerzalnih vrijednosti i onih koji se zaklinju u civilno društvo, religija ostaje, ako ne stalni izvor opravdanosti za postupke, a ono barem dodatna inspiracija za politički probitak.

KRITIKA ČISTE POLITIKE

Mustafa Cerić

Svjetski bošnjački kongres, Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti, Sarajevo, B&H

Immanuel Kant je svoju "Kritiku čistog uma" bazirao na tri pitanja: Šta mogu da znam? Šta mogu da činim? I čemu mogu da se nadam? Nije mi poznato da se neko bavio "kritikom čiste politike". Odlučio sam da se time pozabavim, postavljajući tri paralelna pitanja u vezi kritike čiste politike: Šta mogu da smislim? Šta mogu da uradim? I čemu mogu da služim? To bi, najvjerojatnije, bila pitanja jednog idealiste u politici. No, pošto je danas manjak idealista u politici, onda bi realisti ili oportunisti, kao dominantna klasa u današnjoj politici, vjerojatno, postavili ovakva pitanja: Šta mogu da slažem? Šta mogu da ukradem? I kako mogu da se izvučem? To je bellu strašno, hrabro i naopako. Ali u tome i jeste tajna ovog vremena - sve je okrenuto naopako ("upside down"). Upravo o tome Slavoj Žižek, slovenski kulturni kritičar, filozof i psihoanalitičar, govori u svojoj knjizi "Hrabrost beznađa" ("The Courage of Hoplessness") na način da i kad smo pesimisti mi vidimo svjetlo na kraju tunela. Ali, kaže Žižek: - Tek kad sami shvatimo da je naša situacija skroz beznađna - kad vidimo da je svjetlo na kraju tunela zapravo prednje svjetlo voza koji nam se približava sa suprotne strane - tek tada shvatimo da se može dogoditi fundamentalna promjena. U ovom radu, pokušat ću dati moje refleksije da politiku kao utopiju i politiku kao entropiju - kao kritiku čiste politike.

* * * * *

LJUDSKA PRAVA U PROCIJEPU IZMEĐU RELIGIJE I POLITIKE

Ivan Zvonimir Čičak

Hrvatski helsinški odbor, Zagreb, Hrvatska

Ideja ljudskih prava u modernom kontekstu nije tako stara kao što ljudi često govore. U ljudska prava ne može se ubrojiti ni ustanak Spartaka, ni „politički program“ Isusa Krista, ni Muhameda, pa čak ni američki Ustav. Američki Ustav je dokument slobode, a ne ljudskih prava. Prema teoretičaru Burgenthalu, prvi međunarodni dokument ljudskih prava je zaključak Berlinskog kongresa 1878. kojim se ukida ropstvo, i pruža međunarodna zaštita kršćanskoj manjini u Otomanskom carstvu.

Ljudska prava u modernom kontekstu počinju se artikulirati poslije 2. svjetskog rata, prije svega Općom deklaracijom o ljudskim pravima UN. Iz tog dokumenta, kao izvorišta, nastaju i mnogi dokumenti poput Europske konvencije o ljudskim pravima, sa svim mogućim protokolima, pa i mnogim drugim dokumentima. Pravo „zaživljavanje“ ideje ljudskih prava počinje nakon Europske konferencije o sigurnosti i suradnji u Helsinkiju, kada se, u tzv. trećoj košari, ljudska prava artikuliraju kao „politički projekt“. Taj „politički projekt“ imao je prije svega za cilj rušenje totalitarnog komunističkog poretka, prije svega u europskim državama. Sovjeti su dočekali na nož nicanje „helsinških grupa“, prije svega one u Moskvi, kada su svi članovi javno deklarirane grupe pohapšeni, ali su potom na pritisak Zapada uskoro i pušteni. Disidentski helsinški pokret širi se Europom, i male grupe intelektualaca zapravo služe zapadnoj politici za destabiliziranje i, u krajnjem cilju, rušenje totalitarnog komunističkoga poretka.

Nakon pada komunizma pokret za ljudska prava, prvenstveno ona u Europi, traži nove ciljeve, budući su ciljevi iz prve generacije ljudskih prava uglavnom ostvareni. Polako pokret dobiva dimenzije „religijske sekte bez Boga“, čime nastoji ući u prostor, koji je vrlo otvoren s obzirom da licemjernost i neučinkovitost okamenjenih religijskih struktura, bez obzira na činjenicu da li se radi o kršćanskim zajednicama ili nekim drugim. I politika i religijske zajednice doživljavaju taj novonastali pokret nadasve kao konkurenciju, i to zbog činjenice što mnogi pojedinci i grupe, izlazeći iz okvira nevladinih organizacija za ljudska prava, zapravo ulaze i u političku arenu za vlast. Pravo na „ljudska prava“ preuzela je ljevica, prije svega zato što su liberalne političke stranke zatajile, budući bavljenje ljudskim pravima nije donosilo političke poene u realnoj politici, dok je desnica pod velikim utjecajem religijskih zajednica doživljavala pokret za ljudska prava kao konkurentski, s obzirom da je ulazio u njihovo područje, prije svega javnog morala, zbog čega su religijske zajednice uz deklarativnu podršku ideji ljudskih prava, u biti pokazivale ne samo nervozu, nego i antagonizam prema konkurentima.

Neosporna je činjenica da su pojedini dijelovi religijskih skupina djelovali na unaprjeđenju ideje ljudskih prava, prije svega na socijalnom planu (Caritas, Merhamet i drugi), kao i u školovanju i prosvjetljavanju siromašnog pučanstva u Aziji, Africi i Latinskoj Americi.

U svijetu se sve više aktualizira jačanje utjecaja religijskih zajednica, prije svega na izvorišnim idejama, bilo Evandjelja, Kurana ili bilo kojih drugih svetih knjiga, za jačom prisutnosti religijskih skupina na području ljudskih prava.

POLITIZACIJA RELIGIJE U POSTSOCIJALISTIČKIM DRUŠTVIMA

Šaćir Filandra

Fakultet političkih nauka, Sarajevo, B&H

Instrumentalizacija religije u političke svrhe fenomen je zajednički svim postsocijalističkim društvima Srednje i Istočne Evrope. „Kraj ideologije“ ili bolje rečeno kraj stoljeća ideologija ostavio je jedan ideološki vakuum u kome se kao sredstvo kolektivne identifikacije i socijalizacije ljudi na ovim prostorima Evrope pojavljuje ideologija nacionalizma. Budući je ideologija nacionalizma po sebi krajnje teorijski, filozofski insuficijentna ta ideologija je kao svoje pomoćno sredstvo iskoristila religijske sadržaje. Utopijski sadržaji religijskih nauka počinju se koristiti kao metafizički legitimacija krajnje profanih nacionalističkih diskursa, u teorijskom smislu, dok se na praktično-političkoj ravni religijske institucije instrumentaliziraju za gradnju novih nacionalno-političkih subjekata.

Ti novi nacionalno-politički subjekti, nove nacionalne države na južnoslavenskom jugu, nošene idejom vlastitog, dominantnog li čak čistog etnonacionalnog prostora kao vlastitog nacionalnog prostora logikom nacionalizma nužno zapadaju u zločinačke politike. Svi oblici nasilnog isključenja Drugog i Drugačijeg, a čiji se raspon mjera kretao od genocida, preko koncentracijskih logora do etničkog čišćenja, bili su zločinački. Da bi se od aktera nacionalnih politika ovakva praksa opravdavala pred svojom i svjetskom javnošću, da bi se, u konačnici, motivirali izvršioци ovakve zločinačke prakse, nužno je bilo pronaći dublje, svetije, opravdanje za ovakve radnje. U takvim prilikama često se pribjegavalo religijskim sadržajima kao instancama kojima se nastajala legitimirati loša politička praksa.

Na ovaj način je je u okviru svih naroda na južnoslavenskom jugu tokom ratova u raspadu Jugoslavije došlo do sraza jednog dijela političke i vjerske elite.

* * * * *

ODNOS IZMEĐU TRANSENDENTNOG I SVJETSKOG

Muhamed Filipović

*Akademija znanosti i umjetnosti B&H, Sarajevo, B&H
Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti, Sarajevo, B&H
Sveučilište u Sarajevu, Filozofski fakultet, Sarajevo, B&H*

Kad se govori o odnosu religije i politike, tada je od najvećeg značaja da se jasno definiraju oba pojma koja ulaze u diskurs i da se ne dopusti miješanje njihovog sadržaja, obima i ranga u sistemu onih pojmova kojima se pokušava objasniti cjelina postojanja. U tom kontekstu moramo voditi računa da je religija a pod tim podrazumijevamo sve one religije koje tradicionalno nose nazive “religije knjige” tj. objave izlažu odn. predstavljaju način stvaranja svjetonazora na temelju poimanja apsolutnog bića koje se naziva Bog. Pod pojmom Boga razumijemo postojanje apsolutne moći, sveobuhvatnog uma i neograničene moći produkcije svega što postoji kao i zakonodavca svim bićima koje je svojom stvaralačkom moći božansko biće dalo svojstvo postojanja. Pojam religije naravno nije identičan sa pojmom božanstva pošto u ljudskoj historiji postoje različiti pojmovi o apsolutnom biću pa stoga i različiti načini njegovog opravdanja u skladu sa onim što je Georg Wilhelm Friedrich Hegel definirao tako da je teologiju tj. učenje određene religije o Bogu nazvao objašnjenjem onoga što postoji a ne njegovom definicijom u smislu uspostavljanja. Teologiji je dakle, istina o Bogu zadana i to činjenicom da Bog sebe objavljuje u objavi, u istini koju na različite načine saopćava ljudima stoga ljudi ne mogu tu istinu dovoditi u pitanje nego je samo na različite načine interpretirati i tumačiti.

Kad se radi o politici tada se mora jasno razgraničiti područje političko od područja vjerskog odnosno tada se mora znati i imati u vidu da se vjera odnosi na sveukupnost postojanja i djelovanja svih elemenata koje čine kosmičku odnosno svjetsku cjelinu i u tom smislu religija nastoji razumjeti, interpretirati ono što je preko granica svakoga uma i što samo uspostavlja um kao instrument svoga izlaganja i opravdanja. Politika pak, s druge strane se odnosi na isključivo ono što karakteriše ljude i njihov način života koji izlazi iz granica prirodnog tj. onoga što je priroda dala kao okvir i način života svojih tvorevina i zasniva se na ljudskim djelovanjima a ljudska djelovanja koliko god preko uma ili pameti bila vezana za ono što je božansko odn. transcendentalno i što spoznajemo putem objave dakle što nam je stavljeno na raspolaganje da ga razumijemo, ili ne razumijemo, usvojimo ili ne usvojimo ipak u najvećoj mjeri zavisi od prirode našeg uma i onoga što ga pokreće u proizvodnji ljudskog načina života. To što pokreće ljudsko mišljenje i aktivnost u smislu stvaranja uvjeta za život na ljudski način vezano je za ljudsku spoznaju o prirodnim

zakonima tj. nauku zatim za razvijanje metoda upotrebe naučnih saznanja u proizvodnji sredstava neophodnih za ljudski način života i najzad za stvaranje oblika ljudskog zajedničkog odn. društvenog života kao što su država, političke stranke, udruženja i ostale organizacije koje ljudi stvaraju kako bi osigurale svoju egzistenciju i zadovoljili svoje interese. Sve to znači da postoji bitna razlika između načina odnosa prema svijetu koji se temelji na religijskim spoznajama od onoga načina odnosa prema svijetu koji se temelji na političkim oblicima ljudskog djelovanja u stvaranju uvjeta za njihov život. Uočavanje jasne razlike ali i uvjetovanosti između ova dva načina odnosa prema svijetu i sebe samih u tom svijetu s jedne strane i onoga što nam nije dostupno i nalazi se preko preko granica našeg iskustva a time i naučnih spoznaja predstavlja osnovni uvjet za razumijevanje odnosa religije i politike.

* * * * *

ŠTO JE ZAJEDNIČKO VOĐAMA U POLITICI I RELIGIJI?

Nikica Gabrić & Tija Žarković Palijan

*Specijalna bolnica za oftalmologiju Svjetlost, Zagreb, Hrvatska
Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za forenzične znanosti, Split, Hrvatska*

Povijest bilježi kako smo oduvijek tražili mogućnosti pronalaženja duhovnih, političkih ili religijskih uzoritih vođa koji bi za nas ostvarili sve ono što sami nismo mogli ili toj misiji nismo dorasli. Kad se u povijesti ratovalo bili su oni koji su se razvijali i postali vođe te vodili brojne ratove za osvajanje i očuvanje osvojenih teritorija. Njih je povijest zabilježila, a neke do razine kulta ličnosti. S jedne strane bilo je potrebno organizirati se u zajednice i države da bi se lakše živjelo, a s druge strane težilo se anarhiji koja se često tumači kao kaos i bezvlade. Prema starogrčkim izvorima anarhija predstavlja ideal krajnje slobode koja sprečava svaki oblik vladavine, jer je svaka vladavina čovjeka nad drugim čovjekom ropstvo. Vječita težnja tom idealu da nam drugi, najbolji, najpametniji, najmudriji, najiskusniji vladaju u plemenu, od primitivnih zajednica do danas, nije iščezla.

No, gotovo se uvijek razočaramo, skoro tako kao u maloj obitelji u kojoj roditelji mogu ispuniti svaku želju i gotovo sve potrebe svom djetetu. Kako su oni tada idealni i moćni. Kad dijete počne izrastati u odraslu osobu, razočara ga spoznaja da roditelji to više ne mogu te da nisu taj ideal koji su nosili u svojoj nutрини, pobune se. Ta pobuna traje neko vrijeme. Tek kad roditelje prihvati, bez obzira na raniji ideal te može biti s njima u dobrom i dubokom emocionalnom odnosu, oprostiti im što nisu idealni, voli ih i približi im se, tada postaje odrasla osoba. Ta odrasla osoba tek tada može prihvatiti i druge koji ne odgovaraju njenom idealu, prihvatiti njihovu različitost koja će je obogaćivati i oplemenjivati.

I tada kao odraslima opet na naš put staju vođe, lideri koji se često od idealno odabranih pretvore u suprotnost očekivanom idealu. Tad se događa nemogućnost razrješenja kao s roditeljima. Nitko nas tome nije poučio kako dalje. Pitamo se što sad? Neki se bune pa izgore, a drugi se povuku u apatiju. Neki ostaju na tom poligonu i nastoje se prilagoditi. Vođe se ne daju skinuti s trona, iako smo ih mi odabrali. Pravedni, mudri i časni mogli bi se ispričati za svoje propuste i dati šansu drugima. No, tome nismo često svjedočili.

Zašto su doživjeli transformaciju od dobrog prema lošem, ili su oduvijek bili takvi. Mi smo samo vjerovali da su oni naš ideal i identificirali se s njihovim idejama iako stara izreka kaže: Daj čovjeku vlast i vidjeti ćeš tko je.

A kako je to, obično i jednostavno, teško dostići, poučava nas povijest.

Platon, Aristotel, Sokrat bavili su se promišljanjima o ovim pitanjima 380. p. n. e. I Platon i Aristotel tvorci su demokracije u robovlasničkom društvu. Nameće se pitanje čiji ili čega smo mi robovi i u našem demokratskom društvu? Uređenje i pravila Platonove države vrijedila bi i danas, naročito kad se misli na osobine vođa i lidera. Ali tko to danas čita, možda treba organizirati javna okupljanja na kojima bi se čitao Platon ili drugi mudri filozofi kao u staroj Grčkoj. Bez znanja i poučavanja ništa se dobro neće dogoditi. O tome govori anegdota o provjeravanju najboljeg filozofa. Na pitanje: Bi li mogao postati vođa države, kazao je da bi mogao, a bi li znao, kazao je da bi znao, a bi li želio, odmah je odgovorio da ne bi želio. I tako šansu dobiše manje vrijedni vođe.

Nije to lako. Više od 3000 godina nismo usvojili 10 zapovijedi Božjih. I Mojsije je bio veoma razočaran, kad je vidio članove svoga plemena kako se klanjaju zlatnom teletu dok mu je Bog davao Zapovijedi. Razbio je ploče sa Zapovijedima te išao ponovo po druge i tako ipak uspio spasiti svoje pleme, nije odustao, iako se nitko tada nije mogao spasiti od faraonove vlasti.

Isus nam ostavlja tri glavne poruke: ljubi Boga, ljubi bližnjeg svog kao samog sebe i ljubi svoje neprijatelje. Sve je sadržano u tome. Tko voli sebe, ne može biti zao, ne može drugome učiniti ono što ne

bi sebi učinio. Nije ljubav uvijek ono što se njenim imenom naziva. Zlo koje čini jedan čovjek drugome, čini i samom sebi i to se na kraju tako i potvrdi i završi. Oprosti svom neprijatelju da bi živio u miru sa sobom i s njim. Vidi, čovječe, koji hodaš malen ispod zvijezda, što vas povezuje, a ne što vas razdvaja. Lakše ćete zajedno istim putem. U svim vjerama propovijeda se mir i dobro, ljubav i oprost. No, svjesni smo da se u ime vjere i ljubavi čine loše stvari sebi i drugima. Ne možemo spriječiti zlo, ali ga možemo nadvladati čineći puno dobra. Razgovarajmo jedni s drugima o dobrim stvarima među nama.

Kad čitamo Muhamedove izreke (Hadisi) koji je Allahov poslanik, posebno zadivljuje sljedeća poruka (234): *Rad čovjeka koji je izišao iz svoje kuće žureći da zaradi i nahrani svoju malu djecu, u ime je Allaha, a on sam je na Allahovom putu. Ako je krenuo da radi htijući da nahrani i izdržava svoje stare i iznemogle roditelje, i u tom slučaju je na Allahovom putu. Ako je pak požurio da zaradi radi sebe, da ne bi bio ovisan od drugih, i tada je na Allahovom putu. Ali, ako je krenuo da zarađuje iz licemjernih pobuda, iz gordosti prema drugima, u tom slučaju on je na putu šejtana.*

Nova vremena donijela su nove mogućnosti, ali nova iskušenja i prilike kojima je teško odolijevati. Osobe izrasle iz tradicionalnih vrijednosti, jednako vrijednih u svim vremenima koja su prošla i koja tek dolaze, teško mogu skrenuti. Velika skretanja zahtijevaju promjene u svakom pogledu kako u obitelji, lokalnim zajednicama tako i u društvu općenito.

Klanjamo li se zlatnom teletu danas kad se klanjamo virtualnom svijetu i bit coinu zaboravljajući prave vrijednosti stvarnog svijeta i stvarnih osjećaja jednih prema drugima, skrećemo s pravoga puta.

Ipak se čini kako ima nade za nas ako započnemo strpljivo razgovarati o dobrim stvarima među nama da bi se upoznali, razumjeli, poštovali, i stvarali zajedničke putove u budućnost naše zajednice.

* * * * *

MEDIJSKA REPREZENTACIJA IZGRADNJE ISLAMSKOG CENTRA U RIJECI: OD SLUČAJA DO ZNAČAJA

Goran Goldberger

Zagreb, Hrvatska

Prezentacija (Medijska reprezentacija izgradnje Islamskog centra u Rijeci: od slučaja do značaja) uključuje sociološku perspektivu i teorijski i metodološki okvir istraživanja: trostruki osvrt na položaj muslimana i islama i gradnju džamija, koji su pod utjecajem povijesnog i suvremenog društvenog konteksta Europe i Hrvatske, te na predmet, cilj i metodologiju istraživanja (analiza diskursa priloga dnevnih novina i portala od 1996. do 2013. i medijskog načina praćenja ove konkretne aktivnosti i prikaza njezinog razvoja). Slijede rezultati, prezentacija nekih elemenata i zaključno razmatranje.

* * * * *

ISLAMSKA TRADICIJA BOŠNJAKA KAO ŠTIT OD EKSTREMNIH SEKTAŠKO-POLITIČKIH TUMAČENJA ISLAMA

Safvet Halilović

Univerzitet u Zenici, Islamski pedagoški fakultet, Zenica, B&H

Jedna od veoma bitnih specifičnosti islama je u činjenici da je riječ o učenju u kojem su spojeni znanost i religija, uspostavljena ravnoteža između duha i materije i nije razdvojen ovaj od budućeg svijeta. To je, zapravo, bitna odlika islama u odnosu na druge svjetonazore koji primarnu pažnju poklanjaju materijalnoj strani života, tjelesnim potrebama i ljudskim porivima, pridajući, putem iznalaženja mogućnosti što bržeg zadovoljenja potreba za užitkom, veću pažnju ovosvjetskom životu, ne nalazeći odgovarajuće mjesto za Boga i budući svijet u svojoj filozofiji i svome misaonom i obrazovnom organiziranju. Islamska civilizacija zbližila je čovjeka s Bogom, povezala Zemlju s nebesima, ovaj svijet podčinila budućem, spojila duh i materiju, uspostavila ravnotežu između razuma i srca, te napravila spoj između nauke i vjerovanja - podigavši značaj moralnog uzdizanja na razinu značaja materijalnog uspona. Zahvaljujući tome, islam i njegovi sljedbenici dali su veliki doprinos razvoju svjetske civilizacije.

Još od dolaska islama na ove prostore, muslimani Bošnjaci su po pitanju vjerovanja pripadnici glavnog toka islama (ar. ehlu-s-sunne ve-l-džemā'a, bos. ehli-sunnet), a u parcijalnim fikhskim (obredoslovnim) pitanjima oni slijede jedan od najstarijih mezheba (pravnih škola) koji su nastali u islamu, a to je hanefijski mezheb. Dakle, već gotovo punih šest stoljeća Bošnjaci, kao autohtoni evropski muslimani, imaju svoju vjersku tradiciju koja je, i pored toga što je prolazila kroz različite, često veoma teške etape (ratovi, progonstva, okupacije, diktatorski režimi, izolacija od muslimanskog svijeta itd.), ipak uspjela sačuvati visok stepen originalnosti i utemeljenosti u primarnim izvorima islama, Kur'anu i sunnetu (praksi) vjerovjesnika Muhammeda, a.s.

Islamska tradicija Bošnjaka je, zapravo, jedno ogromno iskustvo koje se akumulira dug vremenski period i koje muslimanima ovog podneblja pomaže da, i pored surovosti okruženja i svakojakih teškoća kojima su izloženi, prežive i sačuvaju svoj vjerski identitet. Bošnjaci, kao autohtoni evropski muslimani, imaju jednu prednost u odnosu na druge muslimanske narode: oni na savremenu civilizaciju ne gledaju sa strane, ili izdaleka, već žive u samom njenom središtu i u potpunosti osjećaju njene impulse i njenu narav. To znači da bolje od drugih osjećaju i njene prednosti i njene nedostatke, ali i potrebe. Istovremeno, baštine islam, čuvaju ga i njeguju kao dragocjenost i proučavaju ga s ljubavlju i odanošću u srcu. Nikada nisu odstupili od njegovog općeg toka i skliznuli u sektu, ili ga ideologizirali. Također, nikada nisu podlegli izazovu ekstremizma, radikalizacije i netolerantnosti spram drugog i drugačijeg. Stoga njihovo razumijevanje islama ne samo da ima svoj legitimitet, već je i svojevrsni muslimanski odgovor na izazove ovoga vremena; odgovor muslimana iz "epicentra" suvremene civilizacije; vjerodostojan odgovor, potreban i Istoku i Zapadu, i muslimanima i nemuslimanima. U ovom radu se govori o islamskoj tradiciji Bošnjaka kao svojevrsnom štitu od ekstremnih sektaško-političkih tumačenja islama.

Ključne riječi: *sekte - politika - islamska tradicija Bošnjaka - središnjost - umjerenost*

* * * * *

RELIGIJSKE ZAJEDNICE PRED IZAZOVIMA SADAŠNJICE

Aziz Hasanović

Mešihat Islamske zajednice u Hrvatskoj, Zagreb, Hrvatska

Dugogodišnji rad na vjerskim poslovima u Islamskoj zajednici i nastojanje da se ide ukorak s vremenom navodi me da uvijek iznova preispitujem organizacijski oblik religijske zajednice. Ako polazimo od pojma religija koja pretpostavlja sustav vjerovanja i bogoslužja gdje je Bog u središtu pozornosti time i religijska zajednica mora voditi računa o temeljnim Božjim načelima kojima se rukovodi u svom radu. Da li je to uvijek moguće? Koji su izazovi s kojima se susreću religijske ili vjerske zajednice danas? Kako one gledaju na sekularno društvo i kako sekularno društvo gleda na njih? Koje su dodirne točke religijskih zajednica i sekularnog društva? Da li su one rivali ili partneri? Kako je moguće uspostaviti sinergiju djelovanja? Koliko političko-pravni okviri doprinose radu vjerskih zajednica? Ovo su samo neka od pitanja koja zaslužuju odgovor kroz ovaj rad.

Ključne riječi: *religija - religijske zajednice - sekularizam - sekularno društvo - sinergija - integracija - partnerstvo - izazovi*

* * * * *

PSIHOKULTURA, RELIGIJA I POLITIKA IZ PERSPEKTIVE EMPATIJSKE CIVILIZACIJE I GLOBALNOG MENTLANOG ZDRAVLJA

Miro Jakovljević & Zoran Tomić

*Klinički bolnički centar Zagreb, Klinika za psihijatriju, Zagreb, Hrvatska
Sveučilište u Mostaru, Mostar, B&H*

Religija, politika i znanost predstavljaju fundamentalne izvore vjerovanja, utjecaja i moći. Odnosi između religije, politike i psihijatrije oduvijek su bili pod utjecajem kompleksnih, različitih i vrlo promjenjivih sustava vjerovanja i raspodjele moći. I psihijatrija i religija su povremeno bile u službi politike, ali i njene žrtve. Početak dvadeset-prvog stoljeća odlikuje se revivalom religije i religioznih

politika uslijed gubitka vjere u sekularni nacionalizam u svijetu koji se sve više globalizira. Oblikovanje koncepta javne i globalne sfere, univerzalnih ljudskih prava, procesa globalizacije i globalne etike, javnog i globalnog (mentalnog) zdravlja su područja gdje religija, politika i psihijatrija mogu razvijati svoje, istina različite, ali i povezane utjecaje u oblikovanju boljeg svijeta i ljepše budućnosti. Prema deklaraciji o globalnoj etici Parlamenta Svjetskih Religija četiri su temeljna vodiča za humanu koegzistenciju: 1. opredijeljenost za kulturu nenasilja i poštivanja života, 2. opredijeljenost za kulturu solidarnosti i pravednog ekonomskog poretka, 3. opredijeljenost za kulturu tolerancije i života u istini, 4. opredijeljenost za kulturu jednakih prava i partnerstva između muškaraca i žena. Odnos između moći, zakona, moralnosti i mentalnog blagostanja koji se reflektira u različitim političkim i religijskim psiho-kulturama značajno utječe na odnose između religija i politike, ali ih i odražava. Premda iz različitih perspektiva i pozicija moći i religija i politika uključene su u kontrolu integriteta ljudske koegzistencije u zajednici, cjelovitosti života u društvu i načina na koji je organiziran. Unatoč još uvijek raširenom sekularnom političkom mišljenju da je religija izvor diskriminacije, neslaganja i razjedinjavanja, činjenica je da je ona uz novac i imperije treći najveći ujedinitelj čovječanstva.

Politika i religija, te s njima povezane psiho-kulture koje usmjeravaju i modeliraju identitet, socijalno ponašanje, eksplanatorne stilove i poglede na svijet, mogu značajno utjecati na odrednice javnog i globalnog duševnog zdravlja uključujući promociju mentalnog zdravlja kao i prevenciju i uspješno liječenje duševnih poremećaja. Psihokultura, odnosno kultivacija duše i uma predstavlja kolektivno programiranje mozga i uma, te neuralni prijenos vjerovanja, vrijednosti, običaja i zakona unutar religijskih i političkih zajednica po čitavom svijetu. Religijske i političke psihokulture definiraju standarde religijskog i političkog ponašanja i određuju ne samo našu kogniciju, emocije i ponašanje već i naš individualni, grupni, nacionalni i civilizacijski identitet. Psihokulture ili kulture kolektivnog uma primarno postoje kako bi ljudi mogli postići ono što ne bi mogli sami, a imaju 4 temeljne sastavnice: 1. sustav vjerovanja koji usmjerava ideje o sebi i drugome, nama i njima, ideje o ljudskom identitetu i životu, ljudskim pravima i ljudskim slabostima; 2. sustav stavova prema moći, smislu, istini, pravdi, ljubavi, slobodi i sreći; 3. zastupanje specifične ideologije i stavova prema drugim ideologijama, i 4. stupanj empatije, suosjećanja, altruizma, demokracije i humanizma. Mi živimo u pax atomica (atomskom miru) liberalnog, socijalnog i evolucionog humanizma s dominantnom narcistično-maničnom psihokulturom spektakla, hedonizma, marketizma, konzumerizma i praznog selfa, a koja je prožeta paranoidnom i nihilističkom kulturom nasilja, rata i terorizma. Novi projekti Homo Deusa dvadeset-prvog stoljeća, kao što su zadobivanje vječnosti, blaženstva i božanstvenosti predstavljaju velik izazov i za politiku i za religiju, ali i za psihijatriju.

Cilj ove prezentacije je da ukaže na moguću kulturu i politiku dijaloga i mira i promovira je u oblikovanju čovjekoljubnog globalnog društva i empatijske civilizacije te da potiče suradnju između religije, politike i psihijatrije u promociji javnog i globalnog mentalnog zdravlja.

* * * * *

KOZMOPOLITIZAM KAO PARADIGMA ZA NOVU SVJETOVNU I DUHOVNU VLAST

Ana Jerković

Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Split, Hrvatska

Globalno doba u koje smo već duboko zašli sa sobom donosi prilike i izazove za sve oblike svjetovne i duhovne vlasti. Kozmopolitizam kao paradigma svijesti i svojevrsni civilizacijski doseg otvara niz pitanja vezanih uz pravedno upravljanje i održivo gospodarenje svjetskim resursima, multinacionalne kompanije tretiraju svijet kao jedno tržište, javljaju se novi pokreti jedinstvene svjetske religije, međunarodne organizacije već djeluju kao vrsta nadnacionalne 'svjetske vlade'. Jasno je da globalna kozmopolitiska svijest uvelike utječe na poimanja duhovnog i društvenog u modernom vremenu te prisiljava suvremenog čovjeka na aktivno promišljanje novih oblika društvenih i duhovnih struktura. Koliko se u navedeno uklapaju poznati ekumenski pokreti, koja povijesna društva nalaze plodno tlo u ovom slobodnom i propulzivnom dobu, te kako se međunarodne organizacije i moguće nove unije umrežavaju u globalnom smislu, razmotrit će se kroz ovaj sažeti prikaz budućnosne slike svijeta.

POLITIKA I RELIGIJA: POLITIZACIJA I POLITEIZACIJA MONOTEISTIČKOG BOGA

Jozo Kolobarić

Posušje, B&H

Već polovinom 20. stoljeća mnoštvo društvenih analitičara, među kojima je prednjačio Peter Berger, smatrali su da će procesima modernizacije, globalizacije i sekularizacije religije iščeznuti iz života ljudi, ili pak biti svedene na privatnu stvar. Međutim, padom berlinskog zida, te urušavanjem socijalističkog bloka dogodio se obrnuti proces, religije su se vratile u javni život, te su se ljudi vratili religijskim vjerovanjima. Kada se govori o 90-ima 20. stoljeća tada se spominju i dvije značajne knjige koje su obilježile tadašnji javni intelektualni i akademski svijet i izazvale raznolikost mišljenja, slaganja i osporavanja. Dakako, to su Kraj povijesti i posljednji čovjek Francisa Fukuyame i Sukob civilizacija Samuela Huntingtona. Obe knjige na svoj svojevrsan način tvrdile su da je u njima okončano ono što je trebalo biti okončano. No, istina kao cjelina kako je to već odavno zapisao Hegel, bila je udaljena od takvih konstatacija. Dok je Fukuyama tvrdio i glorificirao uspjeh liberalne demokracije kao zadnjeg stadija političkog sustava po uzoru na američki, dotle je Huntington tvrdio da će doći do sukoba civilizacija opisujući te civilizacije simplificirano i izotavljujući kulturne kodove različitih naroda.

Ono o čemu pišu suvremeni analitičari društvene stvarnosti jesu neki drugi procesi. Na djelu je 'religijski nacionalizam' (Abazović, 2006), na djelu su dva procesa, religizacija politike i politizacija religije, posebice u višereligijskim i višekonfesionalnim zajednicama. Nadalje, tu je politeizacija monoteističkog Boga od strane političke, ali i religijske elite, posebice kod onih abrahamovskih/ibrahimovskih sljedbenika, dakle židovstva, kršćanstva i islama. Tu je militarizacija Boga i zbijanje redova, jer Bog je uvijek na 'našoj strani', a naspram njih. Govori se o narcizmu malih razlika koje je uočio još Sigmund Freud koji je tipičan za male susjedne narode, ali i totalna dehumanizacija Drugog i drugačijeg. Boga se politizira i poziva u pomoć jednako na svim strana, a religijski nacionalizam kao supstitut urušenih metanarativa je posljednja brana etničkog i religijskog. Politeizacija monoteističkog Boga naročito je vidljiva kada se Boga antropomorfizira i zaziva kao sljedbenika fundamentalističkih i ekstremističkih krugova. Bog time služi kako bi opravdao najveća zlodjela, etnička čišćenja i genocide.

* * * * *

MOZAK ČOVJEKA: UMREŽEN ZA POLITIKU

Ivica Kostović

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Hrvatski institut za istraživanje mozga, Zagreb, Hrvatska

Politika kao oblik socijalnog ponašanja i religija kao odnos prema bogu su jedinstveni za čovjeka i, zajedno s drugim tipično humanim fenomenima (jezik, svijest o sebi, empatija, kreativnost, kultura, civilizacija), razlikuju nas od drugih živih bića. Neurobiološka osnova tih jedinstveno ljudskih socijalnih, kognitivnih i emocionalnih funkcija je samo djelomično istražena. Zadnjih desetljeća napredak istraživanja mozga čovjeka omogućio je spoznaju da su te funkcije odraz aktivnosti neuronskih mreža cijeloga mozga („konektom“). Međutim, istraživanja primjenom funkcionalnog slikovnog prikaza mozga pokazala su da za socijalne odluke u kontekstu politike su posebno intenzivno uključeni regionalni konektomi frontalnog i parijetalnog režnja i s njima povezana limbička područja mozga. Zanimljivo je da su ta područja moždane kore istodobno i najvarijabilnija u strukturnoj organizaciji.

Cilj ovog predavanja je prikaz neurobiološke osnove političkog odlučivanja, agresije i empatije, u svjetlu strukturne i funkcionalne organizacije neuronskih veza mozga i mogućih interakcija socijalne okoline i genetski zadanih sastavnica konektoma. Rezultati pokazuju da je za odlučivanje u socijalnom kontekstu i s moralnim kompasom bitno dorzolateralno područje prefrontalnog korteksa (čeonni režanj), za odlučivanje uz nagradu i kaznu orbitofrontalni korteks i za razumijevanje mišljenja drugih („Teorija uma“) i integraciju kognitivnih, socijalnih i emocionalnih funkcija mediofrontalni korteks. U političkom odlučivanju (izlazak na izbore, glasovanje za tradicionalne ili liberalne stranke, racionalni obrazac prema emocionalnom obrascu glasovanja i sl.) osim prefrontalnog korteksa bitne su aktivnosti i medijalnog parijetalnog korteksa, kao i genetski čimbenici, što su pokazala istraživanja slikovnim prikazom mozga na velikoj populaciji jednojajčanih blizanaca. Fenomen instrumentalne agresije, kao posljedica političke odluke, posebno uključuje veliku subkortikalnu jezgru amigdala i frontalni režanj.

U zaključku, suvremena istraživanja mozga omogućuju prikaz aktivnosti mozga kod socijalnog ponašanja u političkom kontekstu. Obzirom da tim aktivnostima čine neuronske mreže koje su rezultata interakcije genetskih faktora i utjecaja socijalne okoline, pred znanstvenicima je veliki izazov u tumačenju uloge socijalne okoline na strukturu i funkciju mozga pojedinog čovjeka.

SUODNOS RELIGIJE I POLITIKE U PASTORALNIM PUTOVANJIMA PAPE FRANJE I.

Ivan Kraljević

Sveučilište u Mostaru, Filozofski fakultet, Mostar, B&H

Iako njegov dolazak na Petrovu stolicu nije donio velike paradigmatičke promjene, papa Franjo I. je svojim porukama i stilom vladanja Crkvom naznačio veliki zaokret u odnosu na svoje prethodnike i pokazao kakvu Crkvu želi vidjeti. U njegovom dosadašnjem djelovanju možemo vidjeti određeni oblik konverzije politike (policy conversion) i njemu sličan oblik skretanja politike (policy drift), čime je izazivao povremene konsternacije među članovima Rimske kurije. To se prije svega odnosi na njegovu želju da Crkva kojoj je na čelu postane »Crkva siromašnih« koju će voditi pastiri bliski ljudima koji svojim vjernicima „moraju biti skromni očevi i braća, strpljivi i sposobni za sažaljenje“.

U temi je naglasak stavljen na djelovanje pape Franje I. kao pojedinačnog (individual) aktera u stvaranju javnih politika Crkve kao institucije te njegovog osobnog zalaganja za njezine unutarnje promjene. Dakako, polazište analize čine opseg promjene i vremenski okvir u kojemu se ta promjena odvija, odnosno svojevrsna dijakronijska metoda kojom se deskriptivnim prikazom sadržaja papinih poruka nastoji potvrditi iznesena teza.

Papa Franjo I. svoju misiju teološko-doktrinarnog vraćanja Crkve izvornom Kristovom nauku na poseban način ispunjava kroz svoja pastoralna putovanja. U svome dosadašnjem pontifikatu imao je 16 apostolskih putovanja na gotovo svim kontinentima. Na svakom od tih putovanja iznosio je svoju viziju Crkve kojoj je na čelu, nesumnjivo se vodeći informacijama koje je imao o svakoj zemlji koju je posjetio, kako bi oblikovao svoju politiku, poruke i ciljeve za svaki od pastoralnih pohoda.

Ključne riječi: *Papa Franjo I. - »Crkva siromašnih« - pastoralna putovanja - pastoralne poruke*

* * * * *

U ŠTO VJERUJU POLITIČARI

Josip Kregar

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska

Bez religije mnogim ljudima je život težak i mučan i žive s dilemama na koje nema odgovora. Religija brine o integritetu pojedinca. Politika je pak umijeće života u zajednici, donošenje odluka koje se tiču društva u cjelini. Politika brine o integraciji društva.

U procesu modernizacije i racionalizacije religija se suočila s važnim konkurentom- prosvjetiteljstvom. U stvarnom svijetu pozitivna znanja stvorila su dojam da tehnološke vještine i racio mogu sve. Kada nastradaju, ljudi idu izučenom liječniku da im zašije ranu ili prijelom. Kad klizi brdo ljudi zazivaju vlast i vojsku a ne zagovor svetaca. Nisu sve bolesti rane, nisu sve nesreće viša sila.

Temelj politike je uvjerenje da je vlast dobra i pravedna. Na svijet primjenjuje postupke hladnih računa, objektivnih znanja, ekonomskih ekstrapolacija, statistike, odnosa moći i snage oružja. Tu za religiju nema mjesta osim u praznim ceremonijama vlasti. Logika vjere u znanje ne daje uvijek odgovor na potrebu ljudi da s osjećaju vrijednima i nisu odgovor na njihove osjećaje, slutnje i neizvjesnost.

Dakle, ta dva polja razmiču se i diferenciraju, ali ostavljaju prazninu. Religija se šeptrljivo nosi s pozitivnim znanjima, politika ostavlja prostora za neracionalne pokrete van institucija i postupaka. Svijet nije samo područje proračuna i argumenata, hladnog razuma, niti je ploča mitova i duhovne utjehe. Nametanje vrijednosti tamo gdje vlada znanje, kao ni nametanje znanja tamo gdje vlada predodžbe svijesti, otrovan je spoj.

Zato političari ne mogu vjerovati u dogme, oni se to prave jer im je korisno. Zato vjernici ne mogu tražiti, štetno je i nepraktično vlast jer to rade radi ideje o iracionalnim ciljevima. Miješati ta područja vodi zaboravu smisla djelovanja.

RELIGIJA I POLITIKA O LJUDSKOJ REPRODUKCIJI

Asim Kurjak

*Međunarodna akademija za perinatalnu medicinu, Zagreb, Hrvatska
Europska akademija znanosti i umjetnosti, Salzburg, Austrija*

Problematika religije i politike otvara niz pitanja. Ovo kompleksno područje bavi se odnosom institucija koje su strukturno neovisne jedna od druge.

Ljudska reprodukcija je istodobno i naša najdublja intima ali i briga za opstojnost društva ne samo na razini obitelji, na razini naroda, na razini države nego i na globalnoj razini. Kroz ljudsku reprodukciju je isprepletana i medicina i znanost i tehnologija, sociologija i demografija, pravo i politika, filozofija, religije i moral.

Ovo područje je osobito opterećeno raspravama o pobačaju. A to pitanje ima toliko različitih razina na kojima se promišlja - etička, pravna, zdravstveno medicinska, demografska, natalitetna, aksiološka. Stoga ovo pitanje postaje pitanje morala, korištenja prava, ovlaštenika ovog prava, subjekata (žena, fetus, muškarac), ženskog pitanja itd. Najveći sukobi su oko toga kada počinje ljudski život. Egzaktnog, biologijskog odgovora nemamo budući da se u biomedicini razlikuje nekoliko stadija u razvoju - od spajanja gameta do samostalnosti i neovisnosti embrija, odnosno fetusa.

Politika i religija različito gledaju na ovo i druga pitanja iz ljudske reprodukcije. Prema odredbi članka 41, stavka 1 Ustava vjerske su zajednice odvojene od države, pa stavovi i tumačenje pojedinih odnosa koje daje neka vjerska zajednica ne mogu utjecati na civilno pravo koje je dio pravnog poretka Republike Hrvatske. Uloga je vjerskih zajednica da svoje pripadnike poučavaju vrednotama svojeg učenja pa tako i ljudskog života, što znači da se pravi vjernici nikada neće ni koristiti pravima što im pruža zakon o prekidu trudnoće, ma koliko on bio liberalan ili konzervativan.

Medicinski pomognuta prokreacija različito je regulirana u zakonima različitih država. Pretpostavka pravne regulacije ovih postupaka u demokratskom društvu je utvrđivanje prevladavajućih vrijednosnih stavova, kako bi se na osnovu njih pravna regulacija mogla provesti. Društvo to u mnogim slučajevima regulira osnivanjem etičkih odbora. Mišljenja etičkih odbora nisu obvezujuća za zakonodavca, odnosno izvješća i preporuke služe kao stručna podloga za izradu pravne regulacije, te su tako pripremna faza zakonske regulacije. Osnivanje etičkih odbora kao institucionalnog modela pogodnog za razmatranje pravnih i etičkih pitanja u ljudskoj reprodukciji predlaže se i mnogim dokumentima Vijeća Europe i Europske Unije.

Zakonsko reguliranje obuhvaća i zakonsku zabranu društveno nepoželjnih postupaka, kao primjerice kloniranja ili miješanja gameta ljudske i životinjske vrste, te propisuje kazne za slučajeve kršenja ovih odredbi.

Na simpoziju će biti prikazani i primjeri iz vlastite prakse u ovom kompleksnom području.

* * * * *

DRUŠTVENO-ZNANSTVENA SLIKA SVIJETA I FUNDACIONALISTIČKA EPISTEMIKA

Senadin Lavić

Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, B&H

U 19. stoljeću sociologija se etablira i prezentira kao izuzetna znanost o društvu i društvenom životu čovjeka. Ona daje obećanje da može objasniti prošle događaje i na osnovu utvrđivanja zakonitosti, koja ih određuje, predvidjeti buduće događanje. To veliko epistemičko obećanje daje joj prepoznatljivu crtu privlačne znanosti i uzdiže je u Panteon nauke koja zauzima univerzitetsku poziciju. Njena društvena pozicija opravdana je formama znanja koje bitno utiču na organizaciju i usmjeravanje društvenih zajednica i stjecanje njihove svijesti o sebi i svome položaju u povijesti. Već u drugoj polovici 20. stoljeća društvena znanost je preuzela odgovornost za usmjeravanje društvenih procesa i tu je pred njom ponovno iskrsla nova opasnost od mogućih zloupotreba.

Sociologija i druge društvene nauke trebale su u fundacionalističkom epistemološkom modelu poslužiti kao nesumnjiva naracija o onome što je bilo i što će biti u društvenom događanju. Ali, danas je pred nama pitanje - da li je to moguće ili da li je to smisao rada društvene znanosti? Društvene znanosti su trebale biti znanosti o prošlom, sadašnjem i budućem događanju, objašnjenje i predviđenje ujedno. Takav epistemički zahtjev bio je neostvariv i to je poljuljalo autoritet društvene znanosti. Ali, svijest o tome govori da društvena znanost posjeduje vlastitu odgovornost za svoja razumijevanja i objašnjenja

društvenih pojava i procesa. Ona je čak apsolutno svjesna da joj ne treba fundacionalistička epistemička osnova, jer je već odavno napravila epistemičko-metodski prelaz ka razumijevanju pojava i procesa ljudskog društvenog života u kojima se priznaje i naglašava postojeća fluidnost, te stoga i ne pokušava tražiti vječno-nepromjenljivo iza društveno-povijesnih pojava...

Ključne riječi: *društvena znanost - sociologija - slika svijeta - epistemička paradigma - fundacionalizam - falibilizam - fluidnost*

* * * * *

UPOTREBA I ZLOUPOTREBA BOGA U SUVREMENOJ HRVATSKOJ POLITICI

Slaven Letica

Zagreb, Hrvatska

Ustavni sud Republike Hrvatske presudio je - na sjednici održanoj 23. svibnja 2017. godine - da završna rečenica prisege predsjednika ili predsjednice Republike, zaziv (za vjernike) ili protokolarni poklič (za nevjernike) „Tako mi Bog pomogao“ nije u suprotnosti s temeljnim ili „vječnim“ ustavnim odredbama, ali ni s odredbom članka 41. Ustava RH o odvojenosti vjerskih zajednica od države te da, do tada, za neke sporni zaziv/poklič ne ugrožava nevjernike (ateiste) i vjerske skeptike (agnostike), niti dovodi u pitanje sekularnost Republike Hrvatske.

Postupak pred Ustavnim sudom RH za ocjenu ustavnosti članka 49. stavka 3. Zakona o izboru predsjednika Republike Hrvatske koji regulira zakletvu predsjednika ili predsjednice Republike, pokrenuo je Damir Jelušić iz Kraljevice 2009. godine te Aleksandar Hatzivelkos i Dan Margetić iz Zagreba 2013. i 2014. godine. Iako se njihova argumentacija protuustavnosti „Tako mi Bog pomogao“ donekle razlikovala, svodila se na tezu kako ona dovodi u pitanje ustavnu odredbu o odvojenosti vjerskih zajednica od države te da diskriminira ateiste i agnostike izabrane na predsjednički položaj, prisiljavajući ih da izgovaraju taj zaziv Bogu u kojega ne vjeruju ili dvoje o njegovom postojanju.

Presudom Ustavnog suda okončana je, zasad - promjene političkih prilika i odnosa snaga u Ustavnom sudu mogu spomenutu odluku jednog budućega dana dovesti u pitanje - politička saga koju je dr. Franjo Tuđman, svojevrsnom predsjedničkom „samovoljom“, pokrenuo prije punih četvrt stoljeća: pri ustoličenju 1992. godine.

Naime, nakon pobjede na predsjedničkim izborima te godine, predsjednik dr. Franjo Tuđman položio je 12. kolovoza 1992. prisegu u nazočnosti tadašnjeg predsjednika Ustavnog suda dr. Jadranka Crnić. Na njegovo iznenađenje, pa i šok koji je bio vidljiv u govoru Crnićeva tijela (drhtanju ruku i izrazu iznenađenosti primjetnom na licu) dr. Tuđman je samovoljno promijenio tekst zakonom propisane prisege koji je glasio: „Prisežem svojom čašću da ću dužnost predsjednika Republike Hrvatske obavljati savjesno i odgovorno na korist svih hrvatskih državljana, da ću se držati Ustava i zakona i poštivati pravni poredak Republike Hrvatske, zalagati se za očuvanje nezavisnosti, opstojnosti i jedinstvenosti Republike Hrvatske te da ću činiti sve da se osigura redovno djelovanje svih tijela državne vlasti.“

Umjesto "na korist svih hrvatskih državljana" predsjednik Tuđman je izgovorio "na korist hrvatskog naroda i svih hrvatskih državljana", a dodao je i završetak prisezi: "Tako mi Bog pomogao."

Uzimajući spomenutu presudu Ustavnog suda i koristeći metodu analize slučaja - polazeći od koncepta memorijskog buma (nastalog nakon sloma komunističkog poretka koji je vjeru, religije, vjernike i svećenstvo protjerao iz javnosti), korisne prošlosti, shvaćanja komunizma kao svjetovne religije - u članku se analizira čitav niz primjera demokraciji prikladne i neprikladne upotrebe Boga u političkom diskursu.

Analizira se i fenomen superlativnih vjernika ili zakašnjelih osvetnika koje je Vaclav Havel ovako opisao: „U našoj suvremenoj povijesti često se pojavljuju zakašnjeli osvetnici koji odrađuju vlastita poniženja i kolaboracije. U vrijeme rata ponizno su povijali vratove, silno se bojeći da slučajno ne bi došli u kontakt s nekim članom pokreta otpora, koga bi kasnije morali otkucati. Nakon rata, baš su oni, a ne antifašistički ratnici, vješali Nijemce po stupovima. Nešto slično može se primijetiti i danas kada se u publicistici pojavila skupina osvetnika koja stalno zahtijeva lustraciju (dekomunizaciju).“

ULOGA ISLAMA, KATOLIČANSTVA, PRAVOSLAVLJA I ŽIDOVSTVA U OBLIKOVANJU POLITIČKIH ZBIVANJA U BOSNI I HERCEGOVINI?

Ivan Markešić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

U listopadu 2018. godine u Bosni i Hercegovini bit će provedeni Opći izbori. Kao i uvijek do sada, vjerske zajednice željet će dati svoj svekoliki 'doprinos' kako bi konačni rezultati izbora bili po volji 'njihove' političke stranke.

Analizom sadržaja tekstova koji će biti objavljavani u predizbornome razdoblju (od ožujka do listopada 2018. godine) u dnevnim, tjednim i mjesečnim listovima vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini (Islamske zajednice, Katoličke crkve, Srpske pravoslavne crkve i Židovske općine) autor će na jednom izdvojenom 'slučaju', na provedbi Općih izbora u BiH, pokušati pokazati međusobnu predizbornu 'povezanost' (koaliciju) određenih vjerskih zajednica s 'njihovim' političkim strankama u BiH i slijedom te analize dati svoje viđenje uloge i utjecaja tih vjerskih zajednica na izborne rezultate u listopadu 2018. godine, a time i na oblikovanje političkih zbivanja u Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: *Bosna i Hercegovina - opći izbori u listopadu 2018. - islam - katoličanstvo - pravoslavlje - židovstvo*

* * * * *

BIOETIKA I KATOLIČKA CRKVA: PRIČA O JEDNOM GLOBALNOM POLITIČKOM PROJEKTU

Amir Muzur & Iva Rinčić

Sveučilište u Rijeci, Rijeka, Hrvatska

Nije iznenađenje da jedna Crkva ima političke ambicije: pa ipak, kada Crkva novu disciplinu shvati kao vlastitu priliku da osvoji znanstveni, kulturni i politički prostor, tom fenomenu vrijedi posvetiti pažnju i istraživačko vrijeme.

U ovome radu, bioetika se sagledava kao novi alat koji su Katolička crkva, odnosno, prvenstveno, njen isusovački red, prepoznali i iskoristili za promidžbu starih stavova o pobačaju, eutanaziji i drugim pokušajima „profanizacije“ pitanja svetosti života. Praćenjem kronologije aktivnosti isusovaca, od utemeljenja Instituta Kennedyjevih za etiku u Georgetownu, preko sustavnog školovanja svećenika u tom institutu i misionarskom širenju bioetičkih ideja u Španjolskoj, Belgiji, Italiji, Hrvatskoj i drugdje, rad pokušava dokumentirati - negdje više, a negdje manje uspjele - pokušaje Crkve da dominira društvom, filozofijom i medicinom, dakle, da na moderan način i u moderno doba ostvari svoje vječne ciljeve.

* * * * *

MIXING RELIGION AND POLITICS BEYOND THE STATE: THE CASE OF ISLAM IN INTERNATIONAL RELATIONS

Faiz Sheikh

University of Exeter, Exeter, UK

Islam's place in politics is contested. Is 'true' Islam a private relationship with God or is it a political religion which demands representation in an 'Islamic state'? This presentation will argue that it is another perspective, that of transnational political Islam, or the umma (global community of Muslims), which represents the most interesting and productive expression of Islam in international relations. The presentation will explore the place of the umma in international relations scholarship, arguing that there are fundamental problems when speaking about religion in a secular academic discipline. The biggest problem of all is universalism, the claim that a social science developed in Europe can apply to the whole world. But this universalism also applies to the umma, which assumes that Muslims from Morocco to Indonesia can find common claims on politics. This presentation will critique these universal claims and argue that abandoning universalism leads to productive exchange between 'Islam' and 'the West'.

DIGITALNI IZAZOVI ODNOSA RELIGIJE I POLITIKE

Velimir Srića

Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Hoće li najbolji radnici, političari, advokati, profesori i svećenici budućnosti biti ljudi ili roboti? Hoće li više vjerovati vladi i parlamentu izabranih pojedinaca ili farmi računala s vrhunskim softverom za upravljanje gospodarstvom i društvom? Hoće li budućni „svevišnji“ biti službeni bog neke religije ili najmoćniji proizvod umjetne inteligencije? Živimo u disruptivnim vremenima kriza, problema, nesklada i nezadovoljstva. Svađe, napetosti i sukobi temeljeni na vjerskim, političkim, kulturnim, društvenim i ekonomskim neravnotežama, dovode do netrpeljivosti, agresivnosti i isključivosti, hraneći terorizam. Trećina čovječanstva je pretila, trećina gladuje, a trećina hrane u razvijenim zemljama se baca. Nerazumno korištenje prirodnih resursa ugrožava održivost života na planeti, produbljujući strah od ekološke katastrofe. Potrošački mentalitet pretvorio je svijet u mjesto gdje se stvari vole, a ljudi troše, gdje se vođama, političkim ili vjerskim, sve manje vjeruje. Svijet je to u kojem dominira agresija, dominacija, isključivost, nerazumna konkurencija i insistiranje na konfliktima. Možda bi bolji svećenici i političari od ljudi bili strojevi, roboti i umjetna inteligencija? Toliko se brzo razvijaju i tako dramatično napreduju da postaju prijatnija čovjeku, ali i moguće rješenje. U svojem izlaganju nudim analizu trendova digitalne transformacije i pokušavam odgovoriti na pitanje hoće li nove generacije tražiti i vjerovati u drugačija „božanstva“ i kako će u tom kontekstu izgledati digitalna politika.

* * * * *

ZABORAV I ELIMINACIJA RELIGIOZNOGA U OSOBNOM I JAVNOM ŽIVOTU

Ivan Šestak

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Zagreb, Hrvatska

Prema klasičnoj filozofiji religioznost je čovjekova vlastitost (lat. *proprium*) koja je dana s čovjekovom naravi kao takvom. Kada ju čovjek živi u njezinoj eksplicitnosti, tada ona postaje središnja zbiljnost njegova života. Ne treba stoga čuditi što je današnje vrijeme religija postala »global player« na ekonomskom i političkom području. Nerijetko smo međutim svjedoci da se religiju u javnom životu na razne načine gura u stranu, u »sakristiju«, u privatnost, da ju se pokušava učiniti anemičnom. A javni se život u međuvremenu organizira etsi *Deus non daretur*. Religija doduše katkada može dobro doći i javnim djelatnicima ako primjerice uz pomoć nje žele doći na vlast ili se pak uz pomoć nje na vlasti održati. To je dakako zloraba religije. U svakom slučaju, kako na Zapadu, a tako i sve više kod nas, događa se zaborav „religioznoga“ u najširem smislu riječi, a što se očituje u izostanku religijske prakse kao lakmus-papira religioznosti.

No, što donosi izostanak religije iz privatnog i javnog života? Odgovor na to pitanje valja potražiti u ulozi koju stručnjaci obično pridaju religiji odnosno religioznosti, a što potvrđuju i najnovija empirijska istraživanja. Religija prema njima daje objašnjenje cjeline svijeta i smisla ljudskoga života. Ona olakšava podnošenje životnih tereta te pridonosi osmišljavanju smrti. Ona može pripomoći u poboljšavanju međuljudskih odnosa, očuvanju braka, mentalnom zdravlju, osobito nadvladavanju tjeskobe te jačanju optimizma, slobodi i oslobađanju od raznih modernih ovisnosti. Na socijalnom području religija stvara svijest pripadnosti zajednici, što pojedinca čini sigurnim. Religija osim toga nadahnjuje kulturni život. Ona drži živom svijest o odgovornosti i sustavu vrijednosti, a što pak osigurava uređeno društvo. Religija napokon može pomoći nadvladavanju sukoba, pomirenju i učvršćenju mira u svijetu. Zaborav religioznoga u privatnom i javnom životu rađa dakle ozbiljnim posljedicama.

ODGOJ I OSPOSOBLJAVANJE ZA POŠTIVANJE PRAVA NA RAZLIČITE SVJETONAZORE I UMIJEĆE DIJALOGA KAO PREDUVJET KONSTRUKTIVNOG SUŽIVOTA U PLURALNOM DRUŠTVU

Jure Zečević Božić

Sveučilište u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet, Zagreb, Hrvatska

Ljudsko biće već od začeca nije neka posve „prazna tabla“ (lat. „tabula rasa“) ili „neispisana ploča“ (gr. „pinax agraphos“), jer je mnogo njegovih osobina i potencijala u nekoj mjeri i na neki način uvjetovano i naznačeno već samom njegovom gen(et)skom strukturom. S druge strane ljudsko biće istovremeno ima i sposobnost primanja utjecaja iz svoje okoline i mogućnost (trans)formacije uslijed t(akv)ih utjecaja. Zašto mali Englez progovara engleskim jezikom, mali Kinez kineskim jezikom, a mali Hrvat hrvatskim jezikom? Očito da to nije uvjetovano čovjekovom genskom strukturom nego je rezultat utjecaja iz okoline na njega. Ono što se iz svoga okružja upija od najranije dobi odražava se na čovjeku, zrcali se na njemu, oblikuje ga. Kakve god bile genske strukture i potencijali, od malog se kršćanina utjecajima iz okružja, (pre)odgojem i (re)formacijom, može „načiniti“ revan i janjčar. Jednako tako se od islamskog dječaka s tzv. „Bliskog Istoka“ (pre)odgojem i (re)formacijom može „načiniti“ osviješteni kršćanin ili borbeni ateist. Tijekom razvoja, rasta i formiranja osobe, utjecaji iz okoline, osobito oni koji proizlaze iz odgoja i obrazovanja, od presudnog su značaja za profiliranje u „socijaliziranu“ osobu, u čovjeka koji će u pluralnom lokalnom i globalnom društvu htjeti i znati poštivati različite svjetonazore i biti osposobljen za konstruktivan suživot, ne radeći samo za vlastito dobro (egoizam) nego i za dobro svih članova društva (altruizam i solidarnost).

* * * * *

RELIGIJA I POLITIKA IZMEĐU KOLABORACIJE I ANTAGONIZMA

Muamer Zukorlić

Mešihat Islamske zajednice u Srbiji, Srbija

Rad se bavi kontinuiranim nasljeđivanjima oblika vjerovanja u povijesti ljudske civilizacije i njihovom suodnosu sa političkim sistemima država koje su presudno uticale na promjene ukupnih globalnih prilika čovječanstva. Težište istraživanja baziramo na paralelnom mirnodopskom egzistiranju monoteističke Kraljevine Izrael, na čelu sa vjerovjesnikom ili velikim pobožnjakom, i politeističkim državama Egipat i Heladate, docnije Rimsko carstvo, koje predvode faraoni, vladari i imperatori, gdje prepoznajemo procese međuticaja religije i politike, njihovu usku kolaboraciju i antagonizme.

U Kraljevstvu Izraela Bog (Jahve) je iznad svih vidljivih i nevidljivih svjetova, čiji je Hram u Jerusalemu, središtu kraljevine i vrhovne vlasti. Staleška razlika nastaje prema sposobnostima i mogućnostima pojedinaca, sve dok ne dođe do diobe na južno i sjeverno Kraljevstvo čiji podanici se sukobe oko poštivanja vjerovjesnika koji su pored duhovne imali i kraljevsku moć i onih koji su bili isključivo pronosioci Božije riječi i duhovnosti.

Kod starih Egipćana vrhovno božanstvo je Amon (staroegipat. Tajni bog), čiji hram se nalazi u Tebi, daleko od prijestolnog grada. Dekadencijom monoteističke svijesti, Egipćani razvijaju ideju o božanstvu sunca Ra kao svjetlosne refleksije boga prema zemlji koje nije imalo status boga, što potvrđuje njegova konstantna pojmovna zavisnost od Amona - Amon Ra. Nešto kasnije, faraonu se priznaje status „božijeg sina“, a ponekad i samog božanstva, koji je uslovljen boravkom u Hramu Karnak i priznanjem od sveštenika ovog hrama neko vrijeme prije krunisanja. Relacija Amon - Ra - faraon ukazuje da se ideja o svetom trojstvu pojavila kod starih Egipćana.

Prvotno božanstvo starih Grka jeste Hronos (starogrč. Vanvremensko vrijeme ili Apsolutno vrijeme), Zevsov otac, kome dodaju sina, a kasnije i druga božanstva. Njihov Sveti grad bili su Delfi, što govori da je njihov vjerski život odvojen od političkog, iako su bili izrazito religiozni.

Delfi nisu bili u stanju da de/legitimišu svjetovnog vladara ili političku platformu, ali su značajno uticali na opću svijest istih. Destrukcija ovog sistema počinje dolaskom Helade pod vlast Filipa II Makedonskog i antiteističkom filozofskom strujom, što rezultira dominacijom neograničenog hedonizma u društvu.

Stari Rimljani uglavnom prihvataju grčka božanstava, ali bez Boga, što znači da nemaju zamjenu ni za Amona, niti za Hronosa, već nastavljaju sa idejom božanstava Ra i Zevs, pod imenom Jupiter. Ovo sugerise da je riječ o manje religioznom narodu koji nema čak ni kultno mjesto, ali vjeruje u Edenska polja i zagrobni život, koji njeguje posebnu vezu sa smrću i time motiviše vojsku da žureći u susret smrti širi imperiju. Njihov pad počinje dolaskom Isaa a.s. (Isusa).

Dioklecijan anulira dogovor tranzicije Rimljana i kršćana i pokreće pohode istrjebljenja istih, a svega trinaest godina nakon njegove abdikacije, Milanskim ediktom 313. godine, Rimski imperator priznaje kršćanstvo kao vjeru. Sljedbenici knjige Indžila (Jevandjelja) osvajaju svijest ratobornih stanovnika Rimskog carstva koji počinju prihvatati Knjigu koja širi poruke prijateljstva i mira, uslijed čega vladajuća elita pokreće akcije tristogodišnjeg progona, ubijanja i mučenja svog stanovništva. Iako je Solomonov hram porušen, za kršćane duhovni centar ostaje Jerusalem. Godine 325, Nikejskim saborom kršćani dobijaju i validne knjige za svoje vjerovanje, ali malo poslije toga i poglavara imperatora Justinijana koji objedinjuje duhovnu i svjetovnu vlast. Prevođenjem Biblije na latinski jezik Rim dobija poseban status i postaje središte duhovnog poglavara - pape, a u Bizantiji imperator postaje i poglavar crkve.

Podjela crkve na Katoličku i Pravoslavnu 1054. godine odvija se po modelu diobe drevnih Izraelićana. Iako nije imperator, papa odlučuje o legitimnosti svjetovnog vladara koji istog podržava u svim segmentima, što je slično faraonskom sistemu. Bizantijski patrijarh imperator opstaje do osvajanja Carigrada od strane Mehmeda Fatiha, koji ne dopušta vasseljskom patrijarhu Genadiju da napusti Konstantinopolj već ga imenuje patrijarhom svih pravoslavaca.

Ovaj čin predstavlja novi oblik laičkog odnosa u društvu.

Prema islamskom učenju, izvor suverenosti vladanja je Božija riječ. Halifa je vođa muslimanske države i zastupnik Božije riječi na Zemlji. Postojanje hilafeta kroz povijest može se podijeliti na period četvorice pravednih halifa i period dinastija. U periodu halifa dominira dosljedna primjena etičkih vrijednosti islamskog učenja, dok je period dinastija obilježen povremeno pravednom vladavinom, nerijetkom upotrebom, a ponekad i zloupotrebom vjere u vladanju, što je najčešće ovisilo o duhovno-moralnom kvalitetu vladara i njegovih pomagača.

Na koncu, u radu se dolazi do zaključka da ukoliko začetke sekularnosti i laiciteta uzimamo od Isusove maksime: „Bogu Božije, a caru carevo“ ili odluke sultana Mehmeda el Fatiha o opstanku vasseljskog patrijarha u Carigradu bez svjetovne vlasti, odnosno krunisanja Napoleona za imperatora, koji svojim rukama uzima krunu od pape i stavlja je na svoju glavu, smatramo početkom vladavine bez vjere, ni epoha civilne vlasti u blažoj verziji laicizma ili oštrijem sekularizmu nikada se nije potpuno odrekla vjere, bilo u zvaničnim političkim ceremonijama, kao što su zakletve na Bibliju, ili uobičajenoj upotrebi vjere i vjerskih autoriteta za održanje i jačanje vlasti.

Ključne riječi: religija - vjerovanje - politika - Bog - Jahve - Knjiga - Amon - Amon Ra - Hronos - Zevs - Jupiter - kršćanstvo - islam - Kraljevina Izrael - Egipat - Helada - Rimsko carstvo - Bizantija - papa - patrijarh - halifa - faraon - imperator - sultan - laicizam - sekularizam

* * * * *

RELIGIJA I POLITIKA NA PRIMJERU SUVERENOG MALTESKOG REDA SVETOG IVANA

Miomir Žužul

Zagreb, Hrvatska

Već iz samoga naziva Suverenog Vojnog i Hospitalerskog reda Svetog Ivana od Jeruzalema, Rodosa i Malte, evidentna je povezanost religijskog i političkog sukusa. Red je osnovan kao religijski red unutar katoličke crkve u jedanaestom stoljeću, sa idejom da prvenstveno skrbi o zdravlju i preživljavanju svih onih koji su u to vrijeme dolazili u Jeruzalem. Iz izvorišta reda proizlazi i njegovo religijsko poslanje. No u to vrijeme i na tom prostoru brinuti se o nekome bilo je nemoguće ukoliko ta briga nije uključivala i osnovnu dimenziju skrbi - fizičko preživljavanje. S toga Red od samih početaka hospitalerno/religijskoj dimenziji dodaje još jednu, a to je vojna. Pripadnici reda su naoružani i poput još nekih postojećih organizacija postaju vitezovi. Osnovna obilježja iz tog vremena su im crveni, bijelo obrubljeni osmerorubi križ na mantiji, ali i štit i mač. Dok, bar u teoriji, religija može postojati i opstajati bez politika, vojska to ni teoretski ne može. No, manje od sto godina od osnivanja red dobiva još jednu, ovaj put sasvim eksplicitno političko/diplomatsku dimenziju. Godine 1113 poveljom Pape Paskala II, red postaje suveren - drugim riječima samostalan i neovisan od bilo koje vlasti i/ili države. Od tada do danas, preko devetsto godina, Red uspijeva kroz sve povijesne tragedije i mijene održati i svoje religijsko-humanitarno poslanje, ali i vlastitu suverenost. Danas red ima preko 12 000 članova - vitezova i dama, ali i preko 11 000 zaposlenih i gotovo 8 000 dragovoljaca/pomača u humanitarnim misijama diljem svijeta. No isto tako Red ima i diplomatske odnose sa 104 države i diplomatske pozicije promatrača u UN i svim bitnim tijelima UN, i u drugim multilateralnim organizacijama. Povijest reda, njegova misija i uloga nekada i danas u vrlo složenom suodnosu religije i politike tema je ove prezentacije.

GUIDELINES FOR AUTHORS

General considerations

Psychiatria Danubina is a peer-reviewed open access journal of the Psychiatric Danubian Association, aimed to publish original scientific contributions in psychiatry, psychological medicine and related science (neurosciences, biological, psychological, and social sciences as well as philosophy of science and medical ethics, history, organization and economics of mental health services). Its scope includes mental health in general and all psychological aspects of any branch of medicine, surgery, or obstetrics; and any subspecialty of psychiatry and related clinical and basic sciences.

The specific aim is to promote psychiatry in Danube region countries as well as to stimulate collaboration and joint projects.

Manuscripts are published in English language only. All submitted manuscripts are given equal consideration, irrespective of the country they originate from, as long as the following main criteria are met:

A manuscript is written and prepared according to the Journal's Instructions for authors.

Throughout the entire editorial process, Psychiatria Danubina follows the best practice guidelines given by the Committee on publication ethics (COPE) (available at: http://publicationethics.org/files/Code_of_Conduct.pdf) and Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly work in Medical Journals by International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) (available at: <http://www.icmje.org/recommendations/>)

Editors at Psychiatria Danubina are committed to ensure the integrity and promote innovative and evidence-based sources of information in order to maintain the quality and ensure the impact of the papers published in our Journal, according to the principles set by Sarajevo Declaration on Integrity and Visibility of Scholarly Publications communication (<http://www.cmj.hr/2016/57/6/28051276.htm>).

Instructions for authors

Manuscripts must be written in standard and grammatical as well as clear and concise scientific *English*. It is the responsibility of the authors to ensure the quality of the language. The acceptance criteria for all papers are the quality and originality of the research and its significance to our readership.

Submission of the manuscript

Submission of a manuscript implies:

- that the work described has not been published before (except in the form of an abstract or as part of a published lecture, review or thesis);
- that it is not under consideration for publication anywhere else;
- that its publication has been approved by all co-authors, if any, as well as by responsible authorities – tacitly or explicitly – at the institute where the work has been carried out.

This must be stated in the *Covering letter*.

Manuscripts submitted for publication must contain a statement to the effect that all human studies have been approved by a suitably constituted Ethics Committee of the institution within which the work was undertaken and that it conforms to the provisions of the Declaration of Helsinki in 1995 (as revised in Edinburgh 2000). All investigations on human subjects must include a statement that the subject gave informed consent and patient anonymity should be preserved. Any experiments involving animals must be demonstrated to be ethically acceptable. This should be stated in the Subjects sections of the manuscript (see below).

Authors are asked to refrain from submitting papers which have overlap in content with previously accepted papers by the same authors. If the differences between the two are substantial enough that the papers should be considered as distinct, authors are advised to forward copies of both to the Editorial Office.

The editors reserve the right to reject manuscripts that do not comply with the above-mentioned requirements. The author will be held responsible for false statements or for failure to fulfil these requirements.

The manuscript, together with the Covering letter, should be uploaded electronically to the official page of Psychiatria Danubina: http://www.hdbp.org/psychiatria_danubina/about.html.

By accessing the online submission at <http://journal.sdewes.org/psych-dan> you will be guided stepwise through the creation and uploading of the various files. The Editorial Office will acknowledge the receipt of the manuscript and provide it with a manuscript reference number. The reference number of the manuscript should be quoted in all correspondence with the Chief Editor and Editorial Office. Each manuscript will be assigned to at least two peer reviewers. Where revisions are sought prior to publication, authors are advised to incorporate any suggestions which they agree would improve their paper. The response letter (separate Word file) should thoroughly respond to each reviewer's comment (numbered), indicating where in the text it has been dealt with, or why the authors disagree or cannot incorporate it. After the assessors' further comments have been received, the editors will make the final decision, including priority and time of publication, and the right to modify and, if necessary, shorten the material for publication.

Types of papers

Types of accepted papers are given below. Word count for the manuscript includes only the plain text (not tables, figures, abstracts or references). Contributions will be considered for the following categories:

- **Original research;**
- **Review/Mini-review;**
- **Brief report;**

- **Viewpoint;**
- **Letter to the Editor: 600-800 words, up to 10 references, 1 figure/table;**
- **Case report;**
- **Book review;**
- **Invitation/Announcement.**

Preparation of the manuscript

- Submit the manuscript as an editable Word (preferred) or rich text format (rtf) document.
- Use Times New Roman in 12 point size and double line spacing.
- All pages should be numbered.
- Use a clear system of headings to divide up and clarify the text, with not more than three grades of headings.
- Figures should be submitted as separate TIF or EPS format files and the desired position of figures and tables should be indicated in the manuscript.
- Footnotes to the text are not allowed.
- All measurements must be given in standard SI units.
- Abbreviations should be used sparingly and only where they ease the reader's task by reducing repetition of long terms. Initially use the word in full, followed by the abbreviation in the parentheses. Thereafter use the abbreviations.
- Drugs should be referred to by their generic names. When a brand name is used, it shall begin with a capital letter and the manufacturer's address details should be given.
- Do not use pejorative labels such as 'schizophrenics', instead refer to 'patients with schizophrenia'.

Manuscripts should be presented in the following order:

1. Title page

The first page should contain:

- the title of the paper - should be short, informative and contain the major key words;
- the full names of the authors and position titles at the respective institutions;
- the addresses of the institutions at which the work was carried out (addresses for authors other than the correspondence author should contain the department, institution, city and country);
- indicate all affiliations with superscript number after the author's name and in front of the appropriate address;
- corresponding author - the full postal and email address, plus facsimile and telephone numbers, the department, institution, city and country.

The title page should be uploaded separately. The rest of the manuscript should not contain personal information of the authors.

2. Summary and Key words

The second page should carry on a Summary in the region of 300 words, followed by a list of 3-5 key words or short phrases drawn, if possible, from the medical subject headings (MeSH) list of *Index Medicus* (<http://www.nlm.nih.gov/mesh/meshhome.html>). The Summary should state, whenever applicable, very specifically, the main purposes, procedures, findings, and conclusions of the paper, emphasizing what is new or important.

For original papers and review articles, a structured Summary using the headings is preferred:

- **Background** (questions addressed; principal aims of a review);
- **Subjects and Methods** (design, setting, sample, interventions, chief outcome measures; for reviews sources of data and criteria for their selection);
- **Results** (main findings together with their statistical significance, if possible);
- **Conclusions** (those related to results, limitations as appropriate, clinical and research implications; for reviews principal conclusions and clinical and research implications).

3. Text

It should be divided by subheadings into the following sections:

- **Introduction** (authors should provide an adequate background and end with the aims of the study);
- **Subjects and methods** (*Subjects* with ethical considerations and informed consent, *Methods*, *Statistical Analyses*; *authors should provide sufficient detail to enable possible reproduction of the study*);
- **Results** (the results section should simply state the findings of the research arranged in a logical sequence without bias or interpretation);
- **Discussion** (the discussion section should contain interpretation of the results and their comparison with previous studies, also include limitations of the study);
- **Conclusions** (needs to summarize the content and purpose of the paper).

4. Acknowledgements

The source of financial grants and other funding should be acknowledged. The contribution of institutions, colleagues, technical writers or language editors should be noted. Thanks to anonymous reviewers are not needed. If there are no acknowledgements please state so by putting 'None' in the respective section.

5. Conflict of Interest

Authors are requested to disclose any commercial or other associations that might pose a conflict of interest in connection with the submitted articles. If there is no conflict of interest please put 'None to declare' in the respective section.

6. Contributors

It is required to declare every author's individual contribution to the manuscript. Every author should be mentioned for his exact work (e.g. design of the study, literature searches and analyses, statistical analyses, interpretation of data).

7. References

- In the text give the author last name and publication year within parentheses (e.g. Jakovljevic 2008, Sartorius 2009).
- If there are two authors, both should be named (e.g. Svrakic & Cloninger 2010, Sher & LaBode 2011).
- If there is an article with more than two authors, only the first author's name plus 'et al.' need to be given (e.g. Sartorius et al. 1996, Stinson et al. 2008).
- **If there is more than one reference by the same author or team of authors in the same year, differentiate between papers** by adding a, b, c, etc. to the publication year, both in the text and the list of references.

All references cited in the text are to be listed in the References section at the end of the text, in alphabetical and chronological order under the last name of the first author.

Where there are more than six authors, list the first six authors and use 'et al.'. All works cited must be listed at the end of the paper, ordered alphabetically by first author's name. Names of journals should be abbreviated in the style used in *Index Medicus*.

References should be listed in the following form:

Svrakic DM & Cloninger RC: Epigenetic perspective on behavior development, personality, and personality disorders. Psychiatr Danub 2010; 22:153-66.

Grant BF, Hasin DS, Blanco C, Stinson FS, Chou SP, Goldstein RB et al.: The epidemiology of social anxiety disorder in the United States: results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. J Clin Psychiatry 2005; 66:1351-61.

Reiter RJ & Robinson J: Melatonin. Bantam Books, New York, 1995.

Doghramji K, Brainard G & Balaicuis JM: Sleep and sleep disorders. In Monti DA & Beitman BD (eds): Integrative Psychiatry, 195-339. Oxford University Press, 2010.

8. Tables

Tables should be included on separate pages and numbered consecutively with Arabic numerals (e.g. Table 1). Column headings should be brief, with units of measurement in parentheses. All abbreviations and symbols should be defined in the legend. The table and its legend should be understandable without reference to the text. Desired position of tables should be indicated in the text.

9. Figures

Illustrations such as graphs, diagrams or photographs should also be numbered consecutively with Arabic numerals (e.g. Figure 1) on separate pages, after the Tables. They should contain a short title followed by a concise description. All abbreviations and symbols should be defined in the legend. The figure and its legend should be understandable without reference to the text. Provide a letter stating copyright authorization if figures have been reproduced from another source. Photographs of persons must be made unidentifiable or the subject's written permission must be obtained. Desired position of figures should be indicated in the text. The cost of reproducing colour illustrations is charged to the authors. Please contact the publishers for an estimate of this cost (marketing@medicinskanaklada.hr).

Copyright

All materials sent for publication will become the property of the Journal until, and if, publication is refused. The material so referred should not be sent elsewhere for publication.

Galley proofs

Unless indicated otherwise, galley proofs are sent to the corresponding authors as Acrobat PDF files and should be returned with the least possible delay. Authors are advised that they are responsible for proof-reading of the text, references, tables and figures for absolute accuracy. Major alterations made in galley proofs, other than essential correction of errors, are unacceptable at this stage and authors may be charged for excessive alterations.

For further information about Psychiatria Danubina, as well as full-text articles published in this Journal, visit the homepage: http://www.hdbp.org/psychiatria_danubina/